

BUDSTIKKA

Norsk Posthistorisk Selskap

ISSN 1891-8859

Årgang 21 nr.4

November 2016

I dette nummer:

Noen linjer fra redaktøren	2
Dagens applaus Viktige venner	2
Norges Postmuseum	2
Lederens hjørne	3
Referat fra møte 24. september 2016	4
Post- og stempelhistorie for Nordhordland	5
Jan B. Thorsheim: Var Askild Olsen Gaulen den første postopnaren i Lindås ?	6
Jørgen Jørgensen: Frimærke-frankerede forsendelser fra Danmark til Norge i vinterperioden 1854 til 1874	8
Posthornet/Lars Hess Bing:	
Postgangen i Norge 1796	11
Jay Smih: Quality, quality, quality	13
Ragnvald C. Knudsen: Offentlig kommunikasjon og litt krangel	14
Donasjonsauksjon, tilleggssliste	16
Oddbjørn Salte: Kongelig Forordning 25. Dec. 1694	17
Karl-Erik L. Olsen:	
Rekommandert brevkort til Danmark	20
Ragnvald C. Knudsen:	
Postgang Canada 1940 ?	20
Per M. Kindem: Posten i Tistedal	21
Viktige venner av NPS	24

Prestegarden på Lindås, Posten 1787-1895,
Les meir på **sidene 6 og 7**

Christian V hadde et produktivt embetsverk, se **sidene 17-19**

Norge anno 1796 ? **Sidene 11-13**

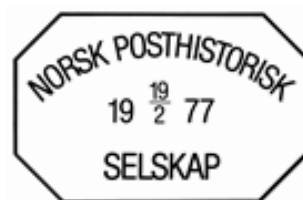
Sidene 8-10

Offentlig polemikk mellom en post-bruker og en postmester, **side 14**

Lederens hjørne, **side 3**

Kommende møter:

19. nov. 2016

Egil T. Trondsen - "Cunard-linjen:

ekstrakter fra min posthistoriske samling om den transatlantiske skipsfarten i årene 1840 - 1867"

Donasjonsauksjon

28. januar 2017

Jan B. Thorsheim: "Post- og stempelhistorie for Nordhordland".

1. april 2017 Årsmøte

Møtene holdes i 2. etasje, lokalet "Anton B.", over

Kafé Asylet

Grønland 28, 0188 Oslo kl. 13.00
Mat og drikke: tradisjonelt opplegg

I 1879 kom jernbanen til Tistedal, **side 21-23**

Donasjonsauksjonen under møtet 19. november 2016:

Objektene er avbildet på hjemmesiden, slik at alle medlemmer har sjansen til å avgi sine rause bud.

Les mer på **sidene 3 og 16.**

Budstikka

utkommer i 2016 med fire nummer
og sendes til medlemmene i NPS.

Ettertrykk tillatt etter avtale for originalstoff.
(Men ikke stoff merket med ©).

Ansvarlig redaktør:

Per Erik Knudsen

Ullern allé 123, 0381 OSLO

Tlf.: 0047 2250 1349

E-post: budstikka@posthistorisk.no
per.erik.knudsen@gmail.com

Norsk Posthistorisk Selskap

Adr.: Postboks 4369, Nydalen

0402 OSLO, Bankgiro: 0540 08 40395

Hjemmeside: www.posthistorisk.no

Leder: Trond Schumacher

Holmendammen Terrasse 22, 0773 OSLO

E-post: trond@schumacher.no

Nestleder: Øivind Rojahn Karlsen

Maries vei 12, 3650 Kongsberg

E-post: oivindr@online.no

Sekretær: Arvid Løhre,

Lurudveien 28 K,

2020 SKEDSMOKORSET

E-post: arvid@online.no

Kasserer: Gunnar Melbøe

Betzy Kjeldsbergs vei 26 E, 0486 OSLO

E-post: gmelboee@online.no

Styremedlem: Olav Dyresen

Trudvangveien 2b, 0363 OSLO

E-post: olav.dyresen@hotmail.com

Varamedlemmer:

Ole Jørgen Grann

Mikrobølgen 12c, 1151 OSLO

E-post: ole.grann@ks.no

Øyvind Midtlid

Partingtons vei 6. 1726 SARPSBORG

E-post: oyvind.midtlid@natur-stein.no

Noen linjer fra redaktøren:

I dette nummeret av Budstikka er det mye stoff, mer enn vanlig, som allerede har vært på trykk i løpet av de siste århundrene. Men ikke lett tilgjengelig for NPS-medlemmer.

Bladet bringer stoff fra 1600-tallet, gjentrukt på 1700-tallet; bokstoff fra 1700-tallet ekstrahert i et tidsskrift i 1901 men også avisclipp fra 1800-tallet. Alt relevant for medlemmer i Norsk Posthistorisk Selskap..

Det nyeste "gjenbruks"-stoffet er hentet fra Nordisk Filateli i 2016, en artikkel de færreste av oss har lest.

Dette stoffet er foreslått, innsendt eller bearbeidet av aktive NPS-medlemmer. Men Budstikka er ikke en kopimaskin og inneholder da sannelig også mye originalt stoff.

Det er inspirerende å være redaktør fra Budstikka, når det også denne gangen er gitt meg forhåndsvarsel om stoff til neste nummer.

Budstikka blir også gjenbrukt. På hjemmesidene vil nå bladet, etter styrevedtak, bli åpent lagt ut med en forsinkelse på to år.

Alle numre fra nr. 1 / 2010 ligger allerede parat i elektronisk form hos WEB-redaktøren og blir tilgjengelig for interesserte lesere. Fra tidligere ligger artikler fra 2008 og 2009 på hjemmesiden. Eldre utgaver vil også bli lagt ut i den form de egner seg.

Per Erik

Budstikka har noen faste annonsører på side 24 i hvert nummer. NPS har her **viktige venner** og medlemmer. De bidrar kanskje ikke med så mange artikler i Budstikka, men de bidrar i høyeste grad til å opprettholde nivået på våre samle- og interesseområder. Vi bruker alle disse firmaene, både til kjøp og salg og kunnskapstilførsel.

At annonser eller omtale i Budstikka virker, vet redaktøren en del om etter omtalen på side 2 i forrige nummer – om heftene som familien Jensen laget med kopier av noen av Paul H. Jensens samlinger. Forhåndsbestillingene var så mange at det knapt ble eksemplarer til overs til dem som ventet med å bestille/kjøre til medlemsmøtet.

For alle oss som **ikke** var heldige kjøpere, vil redaktøren gjøre oppmerksom på at **alle heftene nå finnes i biblioteket i Oslo Filatelistklubb** (som også er "vårt" bibliotek etter at OFK for et tiår siden ble overlatt selskapets samling).

Heftene ble også ervervet av Norges Postmuseum og finnes **tilgjengelig i postmuseets bibliotek** på Maihaugen.

Norges Postmuseum ligger lenger enn én mil fra Oslo, men at det er for langt for norske posthistorikere å dra til Lillehammer og Maihaugen, ble motbevist midt i juni. Les gjerne referatet på sidene 4-5 i Budstikka nr. 3 om igjen.

Det er slett ikke bekymringsverdig at "posthistorien" er på Lillehammer.

Det som *er* bekymringsverdig er, som Arvid Løhre også påpekte i referatet, at så alt for mye ligger nedpakket og gjemt i Norges Banks kjellere i stedet for å ha fått plass i museet.

En av Postens sjefer etter årtusenskiftet ville, av økonomiske grunner (?), ikke ta ansvar. Det bør ikke hindre våre nasjonale kulturmyndigheter fra å innse at de har et samfunnsansvar for all norsk kommunikasjonshistorie. Et ansvar som strekker seg videre enn å "gjemme bort for å bevare".

Det er meget mulig at noen betrakter det vi driver med; *samler frimerker, er opptatt av posthistorie, kommunikasjonshistorie etc.*; som enten pueril fritidssyssel eller elitistisk svermeri.

Har vi vært flinke nok til å nå frem med hva som er viktig å få opp i lyset og gjøre tilgjengelig for dem/oss som forsker? Dette inngår vel i vårt ansvar som medlemmer av NPS, ikke bare sørge for tilvekst fra nye generasjoner, men også å få opp fra kjellere det vi og de bør ha tilgang til.

PEK

REFERAT FRA MEDLEMSMØTET 24. SEPTEMBER 2016

Ute skinte sola, og døra ut til bakgården sto åpen for de 28 medlemmene og den ene gjesten som hadde funnet veien til Grønland 28, 0188 Oslo. Praten gikk høyt den første halve timen fra kl. 13:00, kun avbrutt av leder Trond Schumacher som kom med den vanlige påminnelsen om at alle måtte huske å skrive navnet sitt i protokollen.

Innledning og orientering

Da en halvtime var gått, kunne Trond ønske alle velkommen. Spesielt dagens foredragsholder, Hallvard Slettebø, men også langveisfarende nytt medlem, Jan B. Thorsheim fra Nordhordland.

Som alle hadde sett i Budstikka nr. 3/2016, ble det etterlyst ny webredaktør for vår hjemmeside. Og som de fleste har fått med seg når dette leses, har dette løst seg på en gledelig måte. Jan Lauridsen fra Vardø hadde både lyst og mulighet til å ta på seg oppgaven, og attpåtil kompetanse på akkurat det programmet som ble brukt.

Møtedatoer for våren 2017, med forbehold: 28. januar og 1. april. Det ble minnet om donasjonsauksjonen på julemøtet. Det skulle være en spontanauksjon i dag, og Olav Dyresen tok imot objekter

Hovedpost

Hallvard Slettebø fikk deretter ordet, så han kunne presentere boka «Poststemplene i Rogaland 1848-2015». Hvis referenten noterte rett, er det snakk om 26 kommuner i fylket, fordelt på 4 regioner.

Første utgaven kom jo som kjent i 2004, og dekket perioden fram til innføringen av postnummerstempler i 1968-69.

Denne utgaven går også videre helt fram til 2015, og hadde dessuten oppdateringer på det som også sto i 2004-utgaven.

2004-utgaven hadde ca. 2100 stempler fordelt på 400 sider, den nye boka hadde ca. 5000 stempler fordelt på 700 sider. Med andre ord et svært så fyldig verk med sine 700 sider i "NK-format". Boka har fått velfortjent støtte fra Gelleins minnefond i 2012, 2014 og 2015 på til sammen kr. 10.000.

Hallvard beskrev noen av de utfordringene som arbeidet med en slik katalog bød på, især med hensyn til det som skjedde på 2000-tallet. Det som nå kommer av oppdateringer, vil bli publisert på nettet. Nærmere informasjon i boka forord.

Referenten noterte kl. 14:13 da foredragsholderen avsluttet, og høstet fortjent applaus. Han fikk behørig takk fra Trond, og ble overrakt vår nye gave til foredragsholdere, et spesielt postskilt i tre.

Heftene fra Paul H. Jensens samlinger

De som ikke hadde reagert på kunngjøringen av salget av disse heftene, som sto nederst på side 2 i Budstikka nr. 3/2016, kunne stort sett se langt etter å skaffe seg noen av dem. I praksis var det utsolgt gjennom forhåndsbestillinger, men litt ekstra av enkelte hefter ble budt frem. Heftene, som er gitt av arvingene etter Paul H. Jensen, blir solgt til inntekt for Dr. Per Gelleins minnefond. Og det blir et verdifullt bidrag vi er svært takknemlig for å motta.

Posthistorisk lapskaus

Omkring kl. 14:30 var lapskausen klar, og de drikkevarene som medlemmene kjøper i tillegg medfører visse tradisjoner. Og dette ble som vanlig fulgt opp. Det har visst blitt "en greie" at jeg loggfører tidspunktene når vi skåler, og det er den letteste oppgaven når referat-notatene skal bearbeides til noe lesbart. Kl. 14:37 ble det skålt for oss, møtedeltakere i Norsk Posthistorisk Selskaps medlemsmøte, kl. 14:43 for "absent friends", de medlemmene som ikke var til stede i dag. Og til slutt kl. 14:50 for Postverket, slik som det engang var!

Praten går livlig rundt bordene. Fra venstre til høyre på bildet her sitter Øyvind Midtlid, Knut Buskum, Arne Korshavn, Jan B. Andreassen, Knut Fr. Knutzen og Fredrik Schreuder.

Medlemmenes 5-minutter

- Vårt nye medlem Jan B. Thorsheim kunne vise fram en murstein av en bok som skulle lanseres i forbindelse med Frimerkets dag: Post- og stempelhistorie for Nordhordland. Han hadde med ett eksemplar til NPS og ett til OFK. Boka er laget i regi av Striletaggen Nordhordland Filatelistklubb. Det er en klubb med 30 medlemmer, hvorav 15-20 stykker møter én gang i måneden! Imponerende arbeid av en liten klubb.
- Kjell Åge Johannesen opplyste at denne boka kunne lånes i biblioteket til OFK, og at de har alle stempelbøker utgitt i Norge. Åpningstid hver tirsdag, kl. 19-21, medlemmer av NPS har samme rettigheter der som OFK's egne medlemmer.
- Tore Berg minnet om neste lørdag den 1. oktober, frimerkets dag, som skulle markeres av to Osloklubber. Henholdsvis OFK på St. Olavs plass postkontor, og Sentrum FK på Sandaker senter, dessuten skulle Frimerketjenesten holde åpent utsalget i Pers vei.
- Tore Berg kunne videre fortelle at liste over foredragsholdere som kan besøke klubbene var lagt ut på Norsk Filatelistforbunds hjemmeside, lukket del, i Blåboka. I tillegg hadde han med seg noen eksemplarer av Filatelistisk Årbok 2016 til spesialpris kr. 80. Det er i år 25. gang Trygve Karlsen har vært redaktør for årboka, en imponerende innsats! (Referenten sjekket registeret for 2016, 17 av de 21 forfatterne er medlemmer av NPS, 22 av de 26 artiklene er skrevet av NPS-medlemmer, 3 artikler er hentet fra Budstikka.)

- Forbunds-presidenten abonnerer på Aftenposten, og i dagens avis var det tre sider om Svinesund gård, interessant med tanke på posthistorien.
- Forbundet hadde mottatt 3 esker med medaljer, i tillegg til dokumenter, fra Paul H. Jensens arvinger. Dokumentene vil bli gjennomgått, medaljene kanskje stilt ut?
- Til slutt kunne Tore Berg fortelle at han hadde kommet over og kjøpt et sirkulære med portotakstene i 1809 fra Viborg til Frederiksværn i Norge. Dokumentet vil bli gjort tilgjengelig på nettet.
- Knut Buskum kunne fortelle at i forbindelse med salget av samlingen hans på Skanfilis Moldenhauer-auksjon 12. november, var det også noen lotter med svært interessant litteratur han solgte.

- Knut Buskum hevet glasset, og spurte om noen kunne skaffe ham et tilsvarende?

Spontanauksjon

Ikke mange objekter, eller mye å skrive om. 2 brev til Syd-Georgia før opp i noen 100-lapper.

Trond ledet auksjonen med bruk av en "hjelpeklubbe", Gunnar Melbø var bisitter og holdt styr på salget. Neste møte blir det ikke spontanauksjon, for da har vi donasjons-auksjonen med muligheter for skriftlige forhåndsbud. (I god tid før deadline er alle 45 objektene som skal auksjoneres bort lagt ut på vår hjemmeside, posthistorisk.no)

Referent: *Arvid*

«Post- og stempelhistorie for Nordhordland.»

© Striletaggen Nordhordland filatelistklubb 2016.

Trykk: John Grieg. 544 sider, innb. ISBN 978-82-8163-099-4

Pris kr. 350,- + porto (Norgespakke) Kan bestilles fra Olav Idsø på epost:

oidsoe@online.no. For våre medlemmer som bor i nærheten av en Skanfil-avdeling, så kan du visstnok bestille fra dem uten porto, hvis du henter.

Post- og stempelhistorie for Nordhordland

En bok som har fått støtte av dr. Per Gelleins minnefond, foreligger nå i all sin prakt,

«Post- og stempelhistorie for Nordhordland».

Den er utgitt av **Striletaggen Nordhordland filatelistklubb**.

Redaksjonskomiteen har bestått av Jan B. Thorsheim, Olav Idsø og Audun Hanstveit. Den omfatter kommunene Austrheim, Fedje, Lindås, Masfjorden, Meland, Modalen, Osterøy og Radøy. Alle disse tilhørte den gamle postregion 51, det vil si at poststedene hadde postnummer som begynte på 51. Unntaket var Osterøy, som er tatt med fordi det geografisk hører til Nordhordland. Som tittelen forteller inneholder den både posthistorie og stempeloversikt.

Det skjer noe med dokumentasjonen fra Hordaland, bit for bit. På kort tid får vi se resultatet av to prosjekter. I tillegg til denne grundige posthistoriske dokumentasjonen av en region, er det nå dukket opp en ren stempeloversikt på internett over Bergen og Hordaland. Den er laget av Frode Hauge i regi av Bergens Filatelist-Klub.

Jeg kan kort nevne noe av det posthistoriske stoffet man finner Nordhordland-boken. Det starter med en 13-siders stempelhistorie for perioden helt fra 1855, illustrert i farger. Generelle opplysninger som sort sett gjelder hele landet, og det er derfor en informativ og interessant gjennomgang av noe alle posthistorikere bør ha kjennskap til.

Alle poststedene er, så langt det er mulig, illustrert med et tidsriktig bilde som viser bygningen. Videre er det også en del fargeillustrasjoner av postsendinger med det aktuelle stedsstampelet.

90 sider av boken omhandler skipsposten, meget godt dokumentert og illustrert. Kunne nesten vært en egen utgivelse.

Det ble gradvis innført datostempel i landposttjenesten på 1970-tallet. Foruten avtrykket av stampelet, er det også en kort beskrivelse av områdene som ble betjent av ruta og navnet på landpostbudet. Dette er så vidt jeg husker første gang jeg ser i en stempelbok. Dette er opplysninger som bør være like viktig og relevant som navnet på ansvarlig leder ved poststedene (som selvfølgelig også er nevnt).

Opplysninger om landpostruter er ikke lett å tilgjengelig, og det viser bare noe av den omfattende forskningen som komiteen har lagt ned i arbeidet sitt.

Arvid Lohre

Var Askild Olsen Gaulen den første postopnaren i Lindås, og var postopneriet på garden Gaulen?

Av Jan B. Thorsheim

Grunnlaget for denne diskusjonen er eit brev som er datert **Gaulen post den 5. november 1785**, sendt til **generalvegmeister von Krogh** i Trondheim. Brevet kom til mottakaren i Trondheim den 12. januar 1786. Avsendar av brevet er **lensmann Lars Larsen** på **Fjellsenda**, ein av nabo gardane til Gaulen. Dette brevet viser at Gaulen truleg var postopneri på denne tida. Ein skulle tru at det var **presten på Lindaas, Ludvig Daae**, som var postopnar og prestegarden på **Lindaas** som var postopneriet. I postsoga frå postmuseet heiter det:

«I posthistorien nevnes at før 1787 var en slags poståpneri på stedet, og at prestene ordnet med posten».

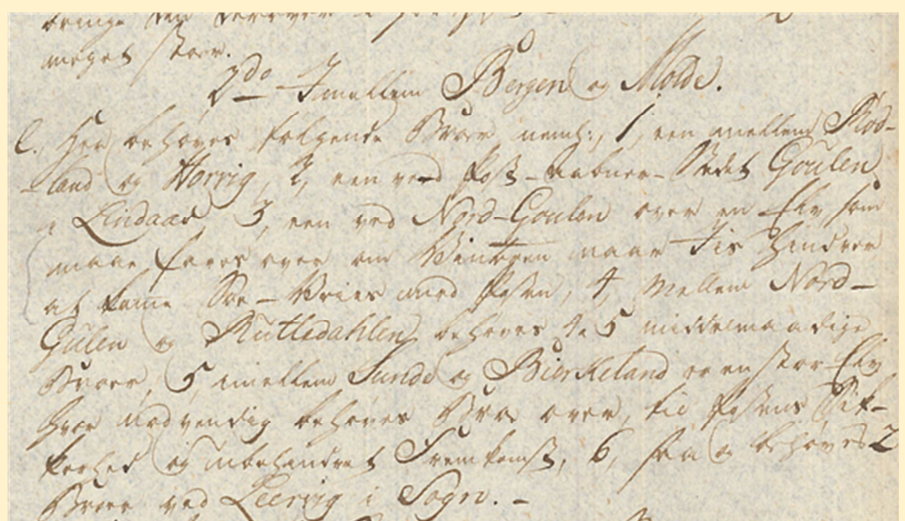
Det offentlege og postverket som var oppretta i 1647 hadde arbeid lenge med å få til veg og fast postføring mellom Bergen og Molde. **Jens Schanche** som var i eit ledig postmesterembde i Trondheim i 1748, var ein av pådrivarane for dette. I 1758 hadde han laga ein postforordning for korleis postruter skulle fungera, og i 1774 kom Schanche med framlegg om at 2 sakkunnige måtte sjå på ein plan for **ei rute Bergen - Molde**.

Denne planen eller rapporten tek mellom anna føre seg korleis vegen skal gå gjennom Lindaas prestegjeld. Den 13. mai 1785 bifalt kongen, Christian VII planen og oppretta postruta Bergen - Molde. Postruta skulle gå ein gong i veka, frå Bergen laurdagar kl.12.00 til Molde og vidare til Trondheim.

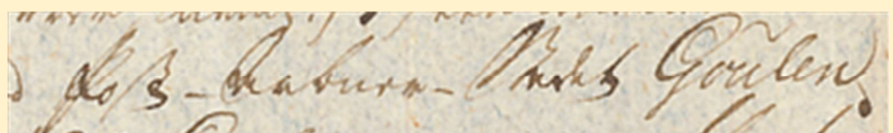
Når ruta vart etablert regelmessig etter 13. mai 1785 er usikkert, men **Peder Michelsen Isdahl** vart tilsett som postbonde på garden **Isdal i Nordhordland** 1. september 1785 og brevet frå Gaulen er datert 5. november 1785.

4. september 1786 sende kanselliråd Schanche ein klage til generalvegmeisteren, der han klaga på vegen mellom Fanebust og Hundvin i Lindaas. I punkt e skriv han om ei bru som nå byggjast ved

«Post Aabner stedet Gaulen i Lindaas».

Linje 3:
"Post Aabner stedet Gaulen"

Korleis var det på Lindaas prestegard og på garden Gaulen på denne tida? Den nye postvegen gjekk forbi Gaulen og Lindaas prestegard. Ludvig Daae var tilsett som prest i Lindaas frå 1754 til han døydde i 1786. Det var nok naturleg at presten vart den første postopnar og at prestegarden vart det første postopneriet.

Men slik vart det ikkje. I bygdeboka for Lindås side 520 står det:

«Han bygde ny prestebustad i 1760, som brann ned i 1778. Nye hus vart sidan bygde. Dei flytta då til Mellingen på Sletta (no på Radøy), som dei eigde, og budde der til dei døydde».

Så i 1785 måtte postverket finna andre løysingar. På garden **Gaulen** som på denne tida var eitt bruk, hadde ein truleg funne ein løysing for eit postopneri. Her kunne postskreppa opnast, og brev til området kunne takast ut og brev som skulle sendast leggjast inn. Dette kunne berre den som var postopnar gjera.

På denne tida var det **Askild Olsen** som var brukar. Han var fødd i 1717. Han var lagrettemann i 1771 og 1772 så han skulle vera godt skikka til postopnar. Då han døydde 1785 står det i ministerialbok for Lindaas prestegjeld 1767-1791:

«avdød 1785 Juule Dag».

Han rakk å vera postopnar ei stutt tid og la truleg inni postskreppa eit av dei første breva frå vårt område til den nye postruta frå 13. mai 1785.

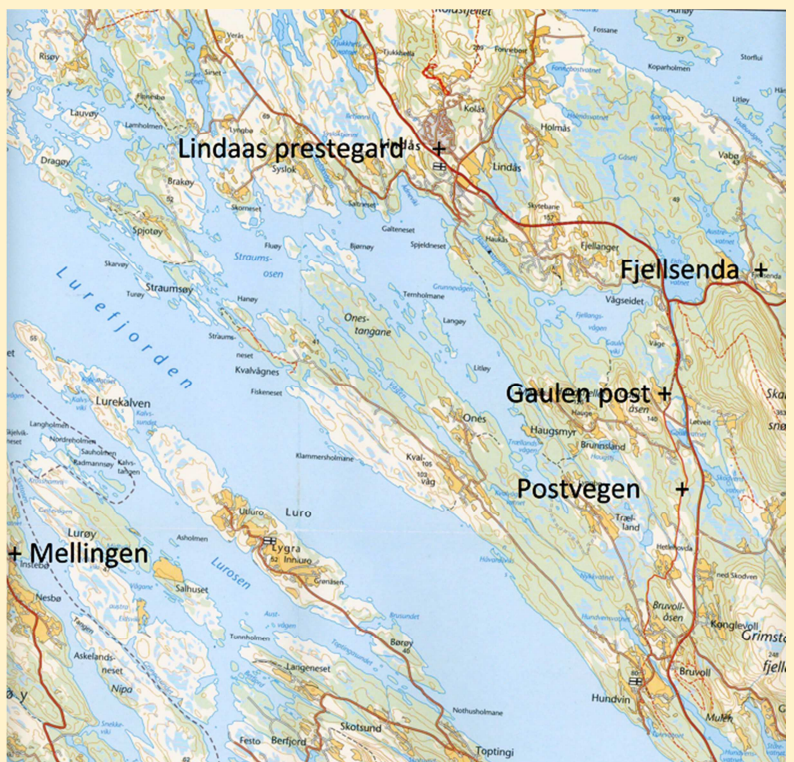
Det var skifte etter Askild i 1786, då hadde han eit krav på $\frac{1}{2}$ rdl. frå Lindaas prestegard for oppbygging av nedbrente hus der.

Ludvig Daae døydde 18. februar 1786. Ny prestegard var truleg bygd då, slik at **Jonas Hougs** som var tilsett som prest i 1786 etter Ludvig Daae, budde der og vart den nye postopnaren, og prestegarden det nye postopneriet i Lindaas frå 1786/87.

I 1787 var det 12 postopneri mellom Molde og Bergen. Lindaas eller **Linaae** som det vart kalla i portotabellen i 1812, var det einaste postopneriet på postvegen mellom Eide i Gulen og Bergen, ei veglengd på 75 km, og som kryssa 3 fjordar.

Kjelder:

- Bygdebok for Lindås band 3. Arvid Skogseth 2008.
- Postens historie i Norge. August Schou 1947.
- Den gamle postvegen imellom Vågseidet og Trælevika. Nils Holmås 1986.
- Postdatabasen postmuseet.
- Brev datert Gaulen post i 1785. Statsarkivet i Bergen
- Brev Lars Larsen Fjellsenda datert 5. november 1785 og brev frå kanselliråd Schanche datert 4 september 1786. Statsarkivet i Bergen.
- Isdal gard. Brevet der Peder Michelsen vart peika ut til postbonde på Isdahl 1. september 1785 av kanselliråd Schanche.
- Kartverket

Brua på garden Gaulen

Prestegarden på Lindaas fram til 1895 (huset brant i 1917).

Frimærke-frankerete forsendelser fra Danmark til Norge i vinterperioden 1854 til 1874.

Af Jørgen Jørgensen

Forsendelse af post imellem Danmark og Norge er siden 1820 blevet reguleret af gensidige Postkonventioner der med års mellemrum er blevet ajourført. Den første konvention trådte i kraft pr. 2. juni 1821. Her blev det aftalt at al post imellem Norge og Danmark skulle transporteres med skib imellem Frederiksværn og Frederikshavn.

Ved Postkonventionen af 8. oktober 1846 som trådte i kraft den 1. januar 1847, blev det aftalt at udvide postbefordringen med skib imellem Danmark og Norge. Norge oprettede – som følge af denne aftale en rute imellem Frederiksværn og Kiel, som skulle besejles én gang om ugen i sommerperioden.

Herudover aftalte parterne at oprette en vinterrute mellem Frederiksværn og Frederikshavn, der skulle besejles 1 til 2 gange om ugen i vintermånederne november til marts.

Vinterruterne imellem Danmark og Norge

Brev 1. Brev af første vægtklasse afsendt fra Helsingør d. 4 december 1863 til Tønsberg. Brevet er via Helsingborg transporteret med tog til Norge. På bagsiden transit-stemplet "SVINESUND" ved den Svensk/ Norske grænse.

Den svenske transitporto beregnes i h.t Cours Circulaire no.11 1852 pkt B, som den svenske andel af portoen for mellemrigs forsendelser mellem Sverige og Danmark af samme art - svarende til 8 skilling. Den samlede porto udgør herefter 24 skilling med 8 skilling the hvert af de tre lande.

Det var Postvæsnernes vurderinger, at forbindelsen via Sverige var den mest stabile i vinterhalvåret, selvom den indebar en længere transporttid for post sendt fra primært Jylland. Takstmæssigt havde Sverige accepteret en takst svarende til den søporto, der blev betalt for transporten til vands. Portoen for transport via Sverige var således prisneutral.

Brev 2.

Brevet er sendt ad vinterruten – via Sverige. Brevet er afsendt fra Frederikshavn d. 12.11.1858 over Nyborg/Korsør d. 16.11.1858. Herfra er brevet ankommet til København samme dag d. 16.11.1858 – brevet er afgangsstemplet: København 17.11.1858 på bagsiden. Brevet er sendt via Helsingør til Helsingborg, hvorfra det er sendt til Norge og formodentligt ankommet et par dage senere hos modtageren i Arendal. En samlet rejse på 7 til 8 dage – hvor brevet i sommerperioden – via dampskibsforbindelsen Kiel via Frederikshavn til Arendal må formodes at være fremme 2 dage senere.

Nærværende brev er korrekt frankeret med 24 sk, i overensstemmelse med den portotakst, der var gældende i perioden 15. juli 1854 til 30. september 1865 for et brev sendt via Sverige i vinterhalvåret. Påtegningen "franco 5", angiver i Lübske skilling den norske andel på 8 skilling af porto på 24 skilling.

Brev 3

Tryksag afsendt som kassebrev fra København d. 16. februar 1865 til Frederikshald via Sverige.

På bagsiden transitstempel "SVINESUND" februar 1865.

I henhold til Cours Circulaire no 30 1851 art. 2 er portoen for en tryksag til Norge 1 1/3 Sch.C svarede til 4 sk. Hertil kommer 2 sk i svensk transit porto i alt 6 skilling. Denne portotakst var gældende fra 1. januar 1852 til 30. september 1865

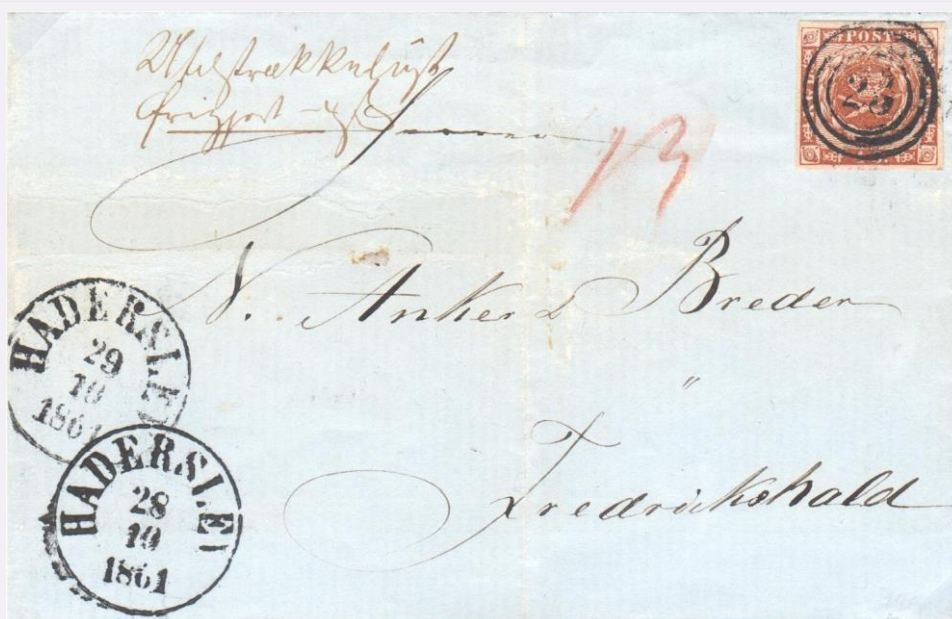
Brev 4

Brev til Christiania der er afleveret i en postkasse i København 2. november 1864. Afsender har formodentlig forventet at brevet ville blive afsendt med dampskib til Christiania. Brevet er frankeret med 20 sk svarende til portoen for et brev af 1st vægtsklasse til Norge sendt med dampskib.

D. 2. november 1864 afsejlede det sidste dampskib til Norge – inden vintersæsonen – fra København.

På bagsiden er brevet transit stemplet "SVINESUND" 7. november, da det passerer den norsk/svenske grænse. Dette må betyde at brevet er blevet tilbageholdt i København nogle dage inden det er sendt via Sverige.

Påtegningen "5" med rødkridt svarer til norsk portoandel 4 sk og 1 sk for distribution i Christiania i alt 5 sk som det Norske postvæsen opkræver hos modtager.

Brev 5.

Brev afsendt d.28. oktober 1861 fra Haderslev til Frederikshald.

Sommerruten Kiel, Nyborg, Frederikshavn til Christiania blev indstillet med udgangen af oktober. Som en konsekvens heraf er brevet afsendt via København/Sverige.

Brevet er frankeret med 4 skilling svarende til den danske indenrigsporto – brevet er således underfrankeret med 20 skilling svarende til 4 sk yderligere dansk andel 8 sk i svensk transit porto og endelig 8 skilling i norsk porto andel.

"13" i rød crayon på brevforsiden angiver at modtager skal betale 13 Norske specier. Heraf dækker 12 norske specier de manglende 20 skilling – hvortil kommer 1 specie for omdeling af brevet i Frederikshald.

Kildehenvisninger for denne artikel: Karsten Jensen, Danske frimærke-frankerede forsendelser til og fra udlandet 1854-1905. (2012) samt tilgængelige Konventioner, Cirkulærer og Bekendtgørelser. Alle viste breve er en del af egen samling.

Brev 6

Brev af 2nd vægtklasse afstemplet d. 18 februar 1858 på "SJÆLL. POST SPED BUREAU 2".

Brevet passerer den Svensk/ Norske grænse d. 25.2.1858 hvor det afstemples "SVINESUND".

"2" i rød crayon anført i øverste venstre hjørne angiver, at der er tale om et brev af 2. vægtklasse.

Taksten for et brev af 2nd vægtklasse 48 skilling svarer til det dobbelte af taksten for et brev af 1st vægtklasse.

Brev 7 Brev af 3die vægtklasse sendt fra Helsingør 14.12.1860 til Laurvig. Brevet er sendt via Sverige – transit-stemplet 17.12.1860 på brevs bagside. "3" med blåkridt angiver, at der er tale om et af 3 vægtklasse. Portoen svarer til 3 x taksten for et brev af 1st vægtklasse.

Brev 8 Brev afsendt fra Kjøbenhavn d. 9.12.1869 med det private dampskib "pr Uffo" - dirigeringspåtegning i øverste venstre hjørne.

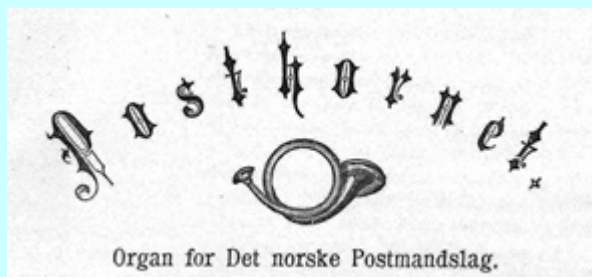
Frangeringen 8 skilling dækker portoen til det danske postvæsen og sø-portoen til Uffo.

Brevets modtager afkræves den norske porto ved brevs aflevering.

Antallet af private skibe der sejler i fast rutefart imellem danske og norske havne øges betydeligt – specielt efter 1860. Her opnår flere af disse – efter ansøgning - tilladelse til at medbringe post i form af breve imellem Danmark og Norge.

Den særlige rute via Sverige i vinterhalvåret – afløses nu af en permanent forsendelsesvej som afsender frit kan vælge at anvende i tilfælde hvor portotakst og forsendelsestid er fordelagtig. Som hovedregel overtages postbefordringen af de flere gange ugentlige forbindelser imellem Danmark og Norge.

Budstikka har også tidligere bragt, for norske posthistorikere relevant og interessant, innhold fra **Posthornet, Organ for Det norske Postmandslag**; formidlet av **Arne Thune-Larsen**. Følgende er hentet fra nr. 22 og 23-24 fra sommeren 1901.

Postgangen i Norge 1796.

Aar 1796 udkom der i Kjøbenhavn, "paa Agent Gyldendals Forlag," en *Beskrivelse over Kongeriget Norge* m.m. af Lars Hess Bing, senere Sørenskriver paa et Par Steder i vort Land. Af denne Bog, der baade fra Formens og Innholdets Side fremtræder som et topografisk-statistisk Leksikon, hidsættes i det Følgende de Oplysninger af postal Art, der er meddelt under de forskjellige Stedsnavne, idet den alfabetiske Orden bibeholdes.

Vi skal først bemærke, at der om **Aalesunds** Postvæsen intet oplyses. Dette Sted staar i Bogen betegnet som "et ganske lidet Sund" i Borgunds Hovedsogn. "landet er paa begge Sider af Sundet ganske klippigt, men dog meget vel beboet, og overalt besat med saa mange Huse, at stedet har Anseende af en liden Bye."

Arendal. Posten som bestyres af en Kongelig Postmester, ankommer hver Torsdag, fra Kjøbenhavn, og afgaaer hver Løverdag. For et enkelt brev fra eller til Kjøbenhavn betales 20 Skill, og fra eller til Tronhiem 20 Skill.

Bergen. Posten afgaaer fra Bergen hver Tirsdag Kl. 5 Em. Og ankommer gemeenlig om Sommeren hver Fredag og om Vinteren hver Løverdag. For et enkelt Brev til og fra Kjøbenhavn og Tronhiem betales i Porto 24 Skilling. Postkontoi-ret bestyres af en Kgl. Postmester.

[**Bodø** omtales kun som en Halvø, et Præstegjeld og Tinglaug, med Bodø Gaard, hvor Amtmanden residerer. For Postgangens Vedkommende i disse Egne – se under "Nordland"].

Bagnæs. Kjøbenhavns Post ankommer til Bagnæs hver Torsdag og afgaar til Christiania Løverdags Eftermiddag. Fra Bagnæs afgaaer Posten til de de Vesterlehnske Steder Torsdags Aften. Post-Contoi-ret for Bagnæs, Strømsøe og Tangen er i Bagnæs, og bestyres af en Kongelig Postmester. For et enkelt Brev fra eller til Kjøbenhavn betales 16 Skill. Samt fra eller til Tronhiem 16 Skill.

Brevik. Postvæsenet bestyres her af en Kongelig Postmester; Øster Post ankommer gemeenlig Løverdags Aften, hvorfra den afsendes til Postaabneren i Porsgrund, og derfra til Postbonden paa Gaarden Øster-Borge, som bringer samme til Skeen. Vester Post ankommer til Breviig om Mandagen ved et af Stedets Indvaanere selv lønnende extra Posbud. For et enkelt brev til eller fra Kjøbenhavn betales 20 Skill. Og til eller fra Tronhiem 20 Skill.

Christiania. Her til Staden indløber Posterne fra alle de andre norske Stæder, og derfra igjen afgaae de alle. Posten fra Kjøbenhavn ankommer hver Torsdag og gaaer tilbage Løverdags Eftermiddag Kl. 5. Samme Dags Middag afgaaer Posten til Bergen og Tronhiem baade Vinter og Sommer. *Den norske Expres*, som kommer fra Kjøbenhavn hver 6te Uge, medtager baade derhen og tilbage, Paqver, Penge og Præsiosa oc. For enkelte Breve med den ridende Post betales fra eller til Kjøbenhavn, 12 Skill., og ligesaa meget fra Christiania til Tronh., og efter Vægt 12 Skill. Pr. Lod. Over Postvæsenet er i Staden en Kongelig Postmester. (Nedenfor, under

Kongsberg, vil man finde anført, at den omtalte "norske Expresse" gik *hver 3die Uge* til Kongsberg, "for at afhente Sølv."

Christianssand. Over Postvæsenet er en Kongelig Postmester. For et enkelt Brev fra eller til Kjøbenhavn, samt til eller fra Tronhiem betales 22 Skill.

Christianssund. Posten ankommer hertil fra Tronhiem hver Fredags Formiddag, og afgaaer Fredags Aften. For et enkelt Brev fra eller til Tronhiem betales 10 Skill., og fra eller til Kjøbenhavn 34 Skill. Over Postvæsenet er beskikket en Kongelig Postmester.

[**Drammen.** Under denne overskrift nævnes intet postalt, hvorfor vi henviser til **Bagnæs**].

Drøbak. Indvaanerne holde en Bipost, som afhenter paa *Aas* Præstegaard en Miil fra Byen, hver Torsdag de Breve som komme fra *Mos* Kjøbstæds Posthuus, og som bringer Indvaanernes Breve til Præstegaarden hver Løverdag. For et enkelt Brev til eller fra Kjøbenhavn betales 12 Skill, og til eller fra Tronhiem ligesaa 12 Skill.

[**Ekersund** benævnes kun "et Sund, en Miil langt, imellem den Øe Eggerøe og det faste Land. Ved dette Sund er en skøn Ladeplads, kaldet Eggerøe"].

[**Farsund.** Intet postalt nævnes].

Finmarkens Fogderi. "Tilforn gik den Finmarkske Post, saavelsom den Nordlandske ikkun 2 à 3 Gange om Aaret, men fra 1777 har den gaaet og gaaer 8 à 9 Gange aarlig, da den afgaaer hver 6te Tirsdag fra Tronhiem til disse Lande. Til denne Postes Befordring ere antagne 3 Postexpresser imellem Tronhiem og Altengaard i Vestfinmarken, samt 2 Postexpresser imellem Altengaard og Vardøehuus i Østfinmarken, som tage Breve, Pakker og Reisende med sig; see Plac. Af 21. Apr. 1777" (Kfr. Forordn. af 20. Aug. 1778).

[**Flekkefjord,** "en liden god Handelsplads og Toldsted," omtales ikke i postal Henseende].

Fredrikshald. Posten ankommer til Byen fra Kjøbenhavn om Onsdagen og strax afgaaer til Christiania og de øvrige vesterlehnske Steder, hvortil Brevene indleveres paa Posthuuset Tirsdags Aften. Fra Christiania og de øvrige vesterlehnske Steder ankommer Posten Søndags Eftermiddag, og strax afgaaer til Kjøbenhavn. Brevene med denne Post indleveres samme Dags Formiddag inden Kl. 12. For et enkelt brev til Kjøbenhavn betales 10 Skill. Og til Tronhiem 18 Skill. Over Postvæsenet er en Kongelig Postmester.

Fredrikstad. Posten afgaaer hver Søndag Formiddag til Kjøbenhavn og samme Dag ankommer fra Christiania og de øvrige norske Steder. Den Kjøbenhavnske Post ankommer gemeenlig hver Onsdag og strax afgaar til Christiania. Over Postvæsenet er en Kongelig Postmester. For et enkelt Brev betales o.s.v (som Fr.hald).

Fredriksværn. "Fra dette Sted og over til Fladstrand i Jylland er ikkun 12 Mile, hvilken Vei det Kongelige Herskab altid tager ved de Leiligheder Norge bliver besøgt. Den samme Vei tager ogsaa den norske Post i Krigstider, naar den ei kan reise igjennem Sverrig."

[**Grønstad,** det nuværende Grimstad, benævnes "en Ladeplads" og omtales ikke i postlig Henseende].

[**Hamar.** Heller ikke denne, "i fordum Tid den største og anseeligste Kjøbstæd i Norge," tillægges noen Postforbindelse eller Postgang].

[**Hammerfest** var netop (i 1787) bleven "Kjøbstæd," men kan ikke sees at ha nogen Postmester].

[**Haugesund** forekommer ikke i Beskrivelsen. Under "Karmesund" nævnes intet postalt].

[Byerne **Gjøvik** og **Hønefoss** eksiterede den gang ikke].

[**Holmestrand,** "tilforn en anseelig Ladeplads, men nu en liden smuk Kjøb- og Toldsted," kan ikke sees at ha nogen Postgang].

[**Horten** nævnes endnu ikke].

Kongsberg. "Posten ankommer fra Christiania hver Fredags morgen eller mod Middag og afaar samme Dags Aften; desuden ankommer hertil hver 3die Uge den Kongelige norske Exprese fra Kiøbenhavn for at afhente Sølv. For et enkelt Brev til og fra Kiøbenhavn med den ridende Post betales 18 Skill, og ligesaa 18 Skill. til og fra Tronhiem."

[**Kongsvinger**, en tilforladelig Bergfæstning," har ingen Postforbindelse nævnt].

Kragerø. Posten afaar til Øster-Risør og Kristiansand hver Fredag Aften Kl. 10, og til Skien og Kristiania hver Onsdag Fm. Kl. 10. For et enkelt Brev til eller fra Kiøbenhavn betales i Porto 20 Skill. og ligesaa til eller fra Tronh. Over Postvæsenet er i Byen beskikket en kongelig Postmester.

[**Langesund** faar som Ladeplads og Toldsted en længere Beskrivelse, men noget Postvæsen nævnes ikke].

Larvik (eller Laurvigen, som Byen den gang kaldtes). I Byen er et Kongelig Postkontoir, som bestyres af en Postmester. Posten ankommer hertil fra Kristiansand, og de flere vesterlehnske Steder, hver Tirsdags Aften eller Onsdags Fm., og afaar til Stederne østenfor og til Kiøbenhavn Onsdags Aften eller Torsdags Morgen. Den østre ankommer Fredagen og afaar til de vesterlehnske Steder samme Dags Aften. For et enkelt Brev til eller fra Kiøbenhavn betales i Porto 18 Skill., og ligesaa til eller fra Tronhiem.

[**Levanger** var kun et Sogn, Anneks til Skognen. "Den anseelige Kirke, tilligemed hosliggende Samling af Huse, som staar på begge sider af en temmelig lang Gade, imellem Elven og den saakaldte Eidsbotten eller Levanger Sund, giver Stedet Anseelse af en liden Bye eller Kiøbstæd".]

[**Lille Hammer** var kun "en Odelsgaard i Faaberg Præstegjæld" og et Anneks til samme].

[**Lillesand**, "en vel beboet og folkerig Ladeplads under Arendals Told-distrikt", tillægges ingen Postforbindelser.]

Mandal, "en liden Handelsbye og Toldsted ved Havet i Halsaae Hovedsogn". Posten kommer ikke til Byen, men Brevene blive aflagte 1 Miil ovenfor Byen på Gaarden Mølls Grund, hvorfra de Mandahlske Breve afhentes ved en Bipost, nemlig Øster Postes Breve Tirsdags Morgen og leveres Løverdags Eftermiddag, og Vester Postes Breve Mandags Morgen og leveres samme Dags Eftermiddag, For et enkelt Brev til eller fra Kiøbenhavn, item til eller fra Tronhiem betales omtrent 22 Skill."

Molde. Her ankommer og afaar ugentlig 2de Poster, den ene, nemlig den Kiøbenhavnske over Land fra Tronhiem, ankommer hver Søndag og afaar Tirsdag, og den anden, nemlig den indenlandske ankommer til Søes fra Bergen hver Løverdag og afgaaer hver Onsdag. For et enkelt Brev til eller fra Kiøbenhavn betales 34 Skill. og til eller fra Tronhiem 10 Skill. Over Postvæsenet er en Kongelig Postmester.

Mordskouven, "en vidtløftig Skovstrækning, omtrent 2 ½ Miil lang, beliggende imellem Hedemarkens og øvre Romeriges Fogd, i Hedemarkens og Aggershuus Amter. Over denne Skov falder *Posttouden* og Kongeveien, som er meget besværlig at reise formedelst mange Klipper og Moradser".

Moss (eller Mos, som Bing skriver det). Posten ankommer fra Kiøbenhavn hver Torsdag og afgaaer Søndagsmorgen. Den Tronhiemske og Bergenske Post ankommer fra Kristiania Søndagsmorgen og afgaaer Onsdagseftermiddag. For et enkelt Brev til eller fra Kiøbenhavn betales i Porto 10 Skill, samt til eller fra Tronhiem 16 Skill. Over Postvæsenet er ansat en Kongelig Postmester.

Namsos omtales ikke i Beskrivelsen, derimod skiuldres Namsen Elv, forhen kaldet "Nauma", der "falder i Bunden af Namsen Fiord eller Biørams Fiord ved Haukenæs".

Under **Nordlands Amt** heder det: "Fra Tronhiem, som hidtil* har været den nærmeste Kiøbstæd, afaar Posten til Nordland og Fin-

marken hver 6te Uges Dag, altsaa 8 a 9 Gange om Aaret ved visse dertil anordnede Postekspresser. Porto af enkelte Breve er forskiellig efter Distrikternes Fraliggenhed; imellem Tromsøen og Tronhiem betales 24 Skill.". (Se nærmere under "Finmarken").

Porsgrund bestod af "en temmelig vel beboet Plads" ved Navn Øster-Porsgrund og "et velbeboet Sted, Vester-Porsgrund, beliggende ligeoverfor Ø.P.; disse to Steder udgjør til sammen et Ladested". Under Ø.P. anføres: Brevene til Porsgrund, som kommer med den Kiøbenhavnske Post eller fra Kristiania, afhentes ved en Bipost, og ligesaa fra de nordenfjeldske Steder eller fra Tronhiem. For et enkelt Brev til eller fra Kiøbenhavn betales 20 Skill og ligesaa 20 Skill til eller fra Tronhiem. (Kfr. under **Brevik**)

Risør (der den gang kaldtes Øster-Risør). Over Postvæsenet er her beskikket en Kongelig Postmester. For et enkelt Brev til eller fra Kiøbenhavn betales 20 Skill, og ligesaa til eller fra Tronhiem.

Sandefjord, "en ypperlig Havn og Ladested", har ingen Posttjeneste.

Sarpsborg eksisterede ikke. Under "Sarpen" heder det: "Her har tilforn været en smuk og anseelig befæstet Stad, kaldet Sarpsborg – men blev af de Svenske ved deres fiendtlige Indfald i Norge Aar 1567 afbrændt tilligemed Staden *Hammer*."

Skien (skreves den gang "Skeen"), "en af Norges ældgamle og tillige betydelige Kiøbstæder." Posten ankommer om Søndagen og afgaar Mandagen. En Bipost til de vesterlehnske Steder, saasom til Arendal, Kristiansand, Stavanger oc. ankommer om Tirsdagen og afgaar Løverdagen. For et enkelt Brev til eller fra Kiøbenhavn betales 20 Skill og ligesaa til eller fra Tronhiem 20 Skill, som oppebæres af en Kongelig beskikket Postmester.

[**Snæve**, en Postgaard i Egge Anneksogn, Stods Præstegjæld, Inderøens Fogd.]

Stavanger. I Byen er beskikket en Kongelig Postmester. Den saakaldte Kiøbenhavns Post ankommer hver Torsdag Morgen og afgaar igjen Fredag Middag. Bergens Post ankommer hver Onsdag Middag og afgaar til Bergen hver Tirsdag Middag; dog sker ofte Sinkelse i Postens Ankomst, dels formedelst slemt Føre til Lands og dels formedelst Stormveir og Modvind til Sjøs. For et enkelt Brev til og fra Kiøbenhavn betales 24 Skill, og ligesaa til eller fra Tronhiem.

[**Stenkjær** kun nævnt som "Gaard" og "Strandsted". "Skal i fordums Tid have været en Kiøbstæd, som Hagen de Rige lod bygge", men "Kong Olav den Hellige tog alt det Gods, som fandtes i Byen og lod samme henbringe til Nidaros".]

Strømsøe: Post-Contoiret er i Bragnæs og bestyres af en Kongelig Postmester. [Anførslerne under "Bragnæs" gjentages].

Svelviken benævnes "Svelvig, en folkerig og skøn Ladeplads", men har intet Postvæsen.

Svinesund, "som ligger 47 $\frac{5}{8}$ Mil fra Kiøbenhavn og 14 $\frac{3}{16}$ fra Kristiania og 1 $\frac{1}{2}$ fra Fredrikshald, maa Posten fra Kiøbenhavn til Norge og andre Reisende overfare ved dertil anrettede Færger og dertil beskikkede Færgemænd paa begge Sider." [Andre postale Oplysninger anføres ikke, derimod oplyses om Skydsforholdene og Færgetaksten m.v.].

[**Tromsø** Kjøbstad var besluttet anlagt i 1787, men "efter Plakat af 1787 skal dermed bero indtil videre"].

Trondhjem (regelmæssig skrev "Tronhiem"). Kiøbenhavns Post ankommer til Tronhiem hver Onsdag eller Torsdag og afgaar hver Løverdag; Indherredsposten, som kaldes den militaire Post, ankommer hver Fredag og afgaar Løverdag. For et enkelt Brev fra eller til Kiøbenhavn betales 24 Skill, og fra eller til Kristiania 12 Sk. Over Postvæsenet er en Kongelig Postmester.

* Ved Forordning af 5te Septbr. 1787 og Plakat af 30te Oktbr. 1789 fastsettes at der i Finmarkens Amt skulde anlægges 3 Kjøbstæder, nemlig en paa **Vardø**, en paa **Hammerfest** og en på **Tromsøen**.

[**Tvedestranden**, "et Ladested under Øster-Riisør", har intet Postvæsen].

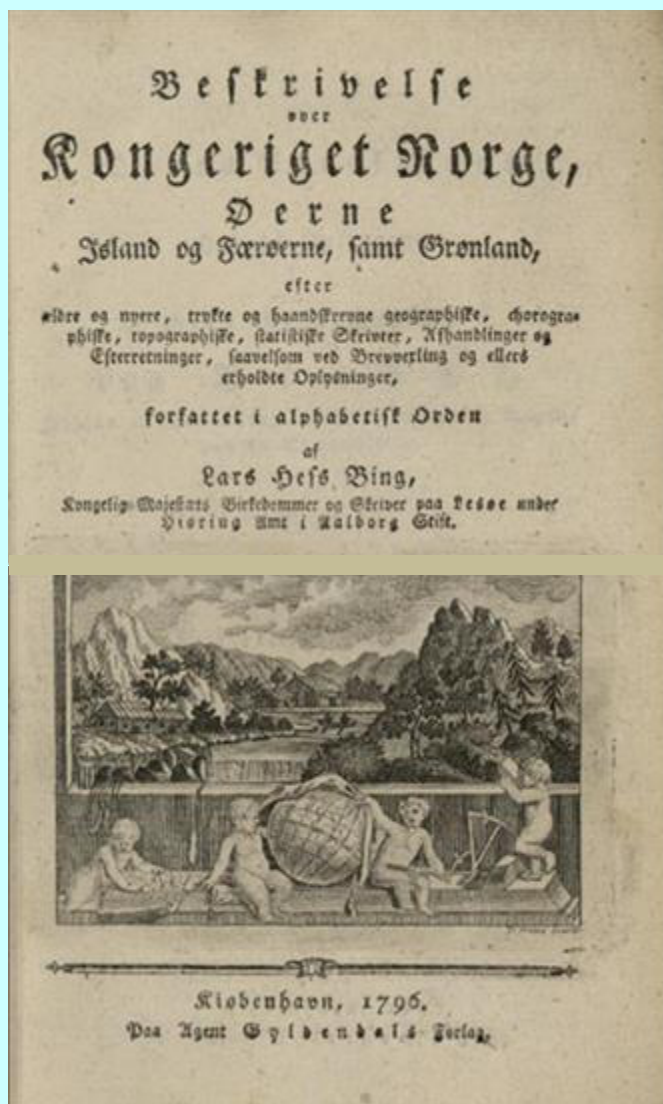
Tønsberg. Postvæsenet i Byen bestyres af en Kongelig Postmester. For et enkelt Brev til eller fra Kiøbenhavn betales 18 Sk., og ligesaa til eller fra Tronhiem.

Vadsø benævnes kun "en Handelshavn" og

Vardø var nyoprettet Kjøbstad uden særskilt nævnt Postgang.

*

Post-Intraderne i Norge, som hæves af 21 Kongelig beskikkede Postmestere, ere henlagte til **Friederichs Hospital** i Kjøbenhavn. Disse Postmestere staae under **General-Post-Amtet** i Kjøbenhavn. De Tid efter anden udkomme adskillige Post-Anordninger viise Postenes Gang igiennem Norge. Posten afgaaer fra Kjøbenhavn til Norge hver Løverdags-Aften, og ankommer til Kjøbenhavn gemeenlig hver Torsdags-Morgen. Efter Kongelig Resolution af 30. November 1787 er en agende Post indrettet imellom Danmark og Norge, under Navn af **Kongelig Post-Expresse**. Den gaar fra Kjøbenhavn til Christiania og Kongsberg hver tredie Uge, og medtager frem og tilbage Penge, Passagerer, Pakker &c.

Bokverket er på godt 900 sider! I 1813 utkom "Tillæg og Rettelser" på 134 sider. [Av Hans Grøn Brun (hovedforfatter) og L. H. Bing].

I gjengivelsen fra Posthornet er brukt dette bladets ortografi, som delvis fremstår som en blanding av Bings rettskrivning og den i 1901 vanlige skrivemåte. Budstikka-redaktøren synes at dette gir god tidskoloritt både til originalen og til ekstraktet fra 1901 med Bings post-relaterte tekster.

Bing, Lars Hess, 1761—1819, Sorenskriver, Topograf. Født 1761 (døbt 10. Sept.) i Throndhjem af Forældrene Nicolai B., Skibsfører (f. 1724 † 20. Jan. 1800), og Methe Dorthea f. Hess (f. 1732 † 20. Juli 1787), kom 1776 i Tjeneste hos Sorenskriver T. A. Rosted paa Inderøen og blev her i 13 Aar — til sidst som Fuldmægtig, tog 1790 juridisk Examen i Modersmaalet og fik strax efter Beskikkelse som Prokurator ved Over- og Underretterne. Han opholdt sig i de nærmest følgende Aar i Kjøbenhavn for at sollicitere og benyttede da Tiden til at udarbejde sin Beskrivelse over Norge med dets gamle Bilande i lexikalsk Form, der udkom 1796, efter at han 1795 var bleven Birkedommer og Skriver samt Forligelseskommissær paa Læsø, hvorfra han 1806 forflyttedes som Sorenskriver til Østre Raabygdelaget, 1810 til Ryfylke, 1813 til Søndhordland, hvor han døde 22. April 1819. Sine topografiske Arbejder vedblev han paa Læsø og i Raabygdelaget og har leveret Beskrivelser over begge. Hans Norges Beskrivelse havde Betydning for sin Tid, uagtet den i kritisk Henseende er svag og mangelfuld. Gift 23. Sept. 1795 med Margrethe Catharina Helena Profft (f. 15. Marts 1767, † i Sogndal 6. Maj 1843), Datter af Boghandler i Kjøbenhavn Christian Gottlieb P. og Christiane f. Rothe.

Halvorsen, Norsk Forf. Lex.

D. Thrup.

Biografien ovenfor er hentet fra **Dansk Biografisk Leksikon**. Norsk oversettelse finnes på [wikipedia.no](https://no.wikipedia.org/wiki/Lars_Hess_Bing). Skannet utgave av boken kan leses på **Nasjonalbibliotekets** hjemmeside. Deler er tilgjengelig i nyere utgaver: <https://www.nb.no/nbsok/search.nbdigital>

Trondhjems mannen Bing var, som det indirekte fremgår av biografien, selvstudert frem til han i 1789 reiste til Kjøbenhavn. Der avla han i løpet av ett år sin juridiske eksamen. Sorenskriver **Peter Andreas Rosted** på Inderøen må ha vært en usedvanlig arbeids-giver og læreremester.

Vårt amerikanske medlem Jay Smith har i sine nyhetsbrev ofte en rubrikk med "**Behind the scene**". Budstikka har også tidligere sitert Jay. Redaktøren bringer her et lite utsnitt fra starten av en av årets glimt inn i hans verden:

QUALITY, QUALITY, QUALITY av Jay Smith

I am sure you are tired of hearing the real estate axiom about location, location, location. In philately it is quality, quality, quality.

There is no "correct" answer as to what quality of stamps you or anybody else should collect. You should collect what makes you happy. If getting more stamps for your dollar makes you happy, then lesser quality may be perfectly okay to accomplish that. If you would rather have one perfect stamp than 20 almost-perfect stamps, that's perfectly fine too. However, what is important is that the price you pay should be appropriate for the quality you are getting. And, you should certainly be getting the correct identity of the stamp you are expecting.

This subject comes to mind because recently I have encountered a couple situations in which collectors who were wanting to build collections at high speed and for the least cost, were, in my opinion, not getting what they were paying for (from other sources, especially online sources).

Hvor Jay sier "stamps" kan vi, hver for oss legge til "brev og annen postrelatert dokumentasjon". Det oser av **kvalitet** når vi blar igjennom høstens auksjonskataloger. Samlinger fra noen av medlemmene i vårt selskap er på markedet. Der får vi hva vi betaler for!

Trondhjems borgerlige Realskoles alene privilegerede Adressecontoirs-Efterretninger.

Offentlig kommunikasjon og litt krangel, presentert av Ragnvald C. Knudsen.

Stiftsstadens hederskronte avis, Adresseavisen, runder neste år 250 år. Et år som vil bli preget av personalinnskrenkninger også i denne avisen. Staben på den tiden jeg her bringer noen glimt fra, høsten 1838, var neppe så stor at noen kunne fått sluttpakker.

Fredagen 5. Oktober står følgende informasjon fra byens postmester, klemmt inn i mellom sletting av Pantobligasjoner og at det "Paa Lillegaarden er indtaget en Qvie, som Eieren, mod Betaling af de forvoldte Bekostninger, kan erholde udleveret."

Efter Det Kongelige Finants-Departements Bestemmelse, vil Posterne herefter afgaae og ankomme til efternævnte Løder:

A f g a n g.

Til Christiania og Udlandet med flere Steder
Mandag Formiddag.

Indleveringen fra Kl. 7-9 Morgen.
(Afgaer første Gang om Mandagen den 8de Oktober, og som følge heraf affendes ingen Post herfra Lørdag den 6te anstundende.)

Til Do. og Do., som hidtil, Onsdag Aften.

Indleveringen fra Kl. 7-9 Aften.

Til Christiansund og Molde samt Fosen, som hidtil, Tirsdag Eftermiddag.

Indleveringen fra Kl. 2-4 Efterm.

Til Do. og Do. samt Alesund og Bergen, som hidtil, Fredag Eftermiddag.

Indleveringen fra Kl. 2-4 Efterm.

Til Indherredet og Nordland, som hidtil, Mandag Middag.

Indleveringen fra Kl. 7-9 Formiddag; altsaa paa samme Tid, som Christiansposten indleveres.

A n k o m s t.

Fra Christiania og Udlandet
Onsdag Morgen eller Formiddag.

(Første Gang den 10de Oktober.)

Fra Do. og Do. Søndag Morgen eller Form.

(Første Gang den 14de Oktober.)

Fra Christiansund og Molde samt Fosensposten

Søndag Eftermiddag.

Fra Do. og Do. samt Alesund og Bergen

Lørdag Eftermiddag.

Fra Indherredet og Nordland

Fredag Morgen eller Formiddag.

Trondhjems Postcontoir, den 4de Octbr. 1838.

Avisen var på 8 sider og denne kunngjøringen utgjør nesten en halv side av dette.

Kanskje det viktigste stoff i denne avisutgaven.

Tirsdagen 27de November kommer et innlegg i avisen fra en herr X på Indherred. Det starter på avisens side 1 og fortsetter på side 2.

Spørgsmaal. (Indsendt.)

Hvoraf kommer det, at Nordlands eller Indherreds-Posten, der efter Bestemmelserne skal gaae fra Trondhjem Mandag Middag, i den senere Tid ikke er ankommen til Stordalen før Kl. 9 à 10 Aften — ja undertiden ei før mellem Kl. 11 og 12? Det synes at være noget for drøit, naar Posten bruger i nogenledes Føre over 9 Timer til at kjøre 3 Mile. Eller maaskee Posten expederes saa seent fra Trondhjem, at det ei bliver muligt for Postbonden at bringe den før frem?

Hvoraf kommer det, at de til Indherred og Nordland bestemte Avispakter kastes i bulten i Postskaffen? For har det — indtil for et Aars Tid siden — altid været Brug at Avispakterne laae i en egen Pose, hvorved Abonnenterne kunde faae deres Aviser ubeskadigede, — hvilket nu ofte ei er eller kan være Tilfældet; — ja det er ofte endog yderst vanskeligt for Postaabnerne at finde de til deres Postaabner bestemte Aviser.

Hr. Postmester Benzen vil visstelig med Lethed kunne besvare disse to Spørgsmaal, og tillige derved finde Leilighed til at gjendrive Klager i Anledning af Postens Befordring, — og for at denne Leilighed ei skal betages ham, har ogsaa Indsenderen — skjønt imod Postmesterens engang yttrede Ønske — foretrukket et offentligt Blad.

Indherred, i November 1838.

X.

I det følgende nummer, Fredagen den 30te November kommer svar:

Til Hr. X i Indherredet!

Nordlands- og Indherredsposten afgaer virkelig fortiden fra Trondhjems Postcontoir Mandag Eftermiddag Kl. 4-5. Herpaa er ikke lagt Skjul, eftersom den rette Afgangstid noteres paa de med enhver Post udsendende Timesedler, hvilke — som Spørgeren formodentlig ikke veed — blive indsendte til Finants-Departementet efter fuldendt Route. At der saaledes fortiden er en Forskjel i den virkelige Afgangstid og den i Departementets Bekjendtgjørelse annoncerede, er Noget, som rette Bedkommende veed fuld Bested om. Hr. X eller N, hvad den indherredske Anonym nu egentlig monne kalde sig, være derfor indtil videre rolig!

De i Sneseviis indleverende Pakker med her læste og brugte Aviser til Medinteressenter og Andre i Indherredet, sendtes samlede i en Pose saalange man nogenlunde ordentligt fik denne tilbage til Contoiret; men da disse Poser, uagtet alle Efterlysninger, om-

frider aldrig kom tilbage igjen, blev jeg oprigtig talt fæd af at levere ugentlig nogle Aen Læred eller Strie uden Godtgjorelse eller endog blot Tak. Det forekommer mig derfor, at Hr. X i denne Henseende er noget ubillig i sine Fordringer.

Saaledes er han igjen paa den anden Side altfor god, naar han endelig „giver mig Leilighed til at gjendrive Klager i Anledning af Postens Befordring.“ — Gode Indherredsmand! for det Første er jeg som Postmester i Trondhjem ikke ex officio paalagt at inspicere Posternes Befordring paa Landeveiene og for det Andet maa jeg oprigtig bekjende, at jeg ikke føler synderlig Lust eller finder mig noget særdeles stikket til at agere Postjager. I hvad jeg end paa embedsmæssig Maade kan have at skaffe med den behørig Control med Postbefordringen, saa beder jeg mig dog fritaget for at svare til de Klager, Peer eller Paul maatte behage privat eller offentlig at føre over Samme, — det er ikke min Sag.

Trondhjems Postcontoir, den 30te Novbr. 1838.
Benken.

Herr X på Indherred var slett ikke fornøyd med det svar han fikk. Tre uker senere, Tirsdagen den 18de December kommer et nytt innlegg, som får fylle en hel side.. Det er ingen tvil om at avisen synes at det er viktig avisstoff og dette nummeret av avisen blir på 12 sider!

(Indsendt.)

Man kan ikke være Hr. Postmester Benken nok takkyldig for den særdeles Opmærksomhed for det corresponderende Publicum, han lægger for Dagen, naar han lader hele dette Publicum være ubekjendt med Postens rette Afgangstid, for at Man derefter nogenlunde kan bestemme, hvad Tid Posten vil ankomme til ethvert Postaabnerie. Man har vel seet det bekjendtgjort i Aviserne, at Posten skal afgaa Mandag Middag Kl. 12, — men den afgaaer ikke før Kl. 5 Eftermiddag. — Visnok har Postmesteren, i Gjensvar til Indsenderen, forsikret, at hvo Bedkommende hverken ere eller kunne være uvidende om denne Forandring, — men saa formaaer Man igjen ikke at indsee, hvad dette kan gavne de Corresponderende, for hvis Skyld visnok Posten ogsaa tildeels gaaer. —

Hvorfor er da ikke den foregaaende Forandring bekjendtgjort, ligesom den første Bestemmelse? Man indrommer beredvilligen, at Postmesteren er overmaade overvældet af Forretninger, men alligevel maatte der dog, hvis Postens Afgangstid for bestandig for denne Vinter var forandret, ogsaa kunnet blive Tid til en saadan Bekjendtgjorelse. — Som det nu derimod er, maae Postbenderne længe før fornødent holde sine Heste færdige, Postaabnerne utilbørligen nødes til at holde sig hjemme, og de Corresponderende tidligere end fornødent levere sine Breve paa Posthuset; thi det kunde vel let skee, at, naar Postcontoiret igjen blev bedre besat, vil Posten komme til den oprindelig bestemte Tid, og Alle ville da, i deres Tro at den lange Forandring har været virkelig gjældende, lettelig komme i lidt Anke. — Saa længe altsaa denne Bekjendtgjorelse ikke er udgaaet, maa Man vedblivende troe, at der er en stem Irregularitet tilstede, — og det saameget mere som Brevene maae i Trondhjem indleveres imellem 7 — 9 Mandag Morgen — altsaa 8 Timer før Postens Afgang. — Dette er isandhed et Tilfælde, som vel neppe træffes noget

andet Sted i vort Land. — Om Man lod af at undersøge over, at Nordlandsposten ei expederes Kl. 12, som bestemt, — saa kan Man ikke tilbageholde sin Forundring over, at den vidtløftigere Christiania-Post expederes i 2 — 3 Timer, nemlig fra Kl. 9 til 11 eller 12, men Nordlandsposten medtager da 5 til 6 Timer, — nemlig fra Kl. 11 eller 12 til Kl. 5. — I det Hele taget, forekommer dette os Indthrøndere ikke stort Bedre, end om Man lod den ligge over, naar den vilde komme ubeleiligt.

Hvad sig forøvrigt Postens langsomme Befordring mellem Postaabnerierne angaaer, saa er dette naturligviis ikke Postmesterens Skyld, men Man troer dog, at han, hvis han bliver underrettet om nogen Mislighed, bør, i Kraft af sit Embede, paasee den rettet. — Man mener nemlig, at en Postmester ists alene har med Breves Chartering og Postregnskaberne at gjøre, men at han ogsaa har at paasee Alt, som kan tjene de Poster, som han har under sig, — til Tærv. — Naar Postmesteren forøvrigt viser, at han ikke er Postjager, saa troer Indsenderen at kunne forsikre, at hverken en saadan Tanke eller et saadant Onske er optaaet hos Noget, — i hans Egn idetminste.

Hvad sig Aviserne angaaer, maa Man ogsaa, efter Postmesterens Opgivende, være ham takkyldig for den uegennyttige Artighed, han i saa lang Tid har viist Nordland og Indherred, — ved paa egen Bekostning at skaffe Poser til Aviserne; — men Menneskene ere nu engang saadanne, at de nødigen give slip paa et Gode, de have nydt. — Dette her benævnte Gode er Man desuden saa meget mindre tilbøielig til at miste, som Man formener, at det er Postvæsenets Pligt at skaffe Enhver sine Sager, forsaavidt det ved forsvarlig Indpakning er muligt, ubeskadigede, naar disse Sager efter de lovlige Bestemmelser medsendes Posterne. — Er det nu umuligt, at Avispakter, som end ikke maae convoluteres, kunne rettelig serveres og ordentlig befordres, med mindre de indpakkes i Poser, saa formener Man ogsaa, at Postvæsenet er forpligtet til at levere Poser. — Men hvem skal paasee, at Postvæsenet i Detaillen opfylder de Forpligtelser, som ere det paadragne? Mon dette ikke skulde være Postmesterens Pligt? Skulde Postmester Benken imidlertid lægge nogen Vægt paa, at Aviserne først læses i Trondhjem, og dernæst sendes til Landdistricterne, maa Man først bemærke, at den her omtalte Beskadigelse ikke er en saadan, som forarsages ved Læsning, men ved Gnaven i Postfækken, og for det Andet, at Man ikke veed rettere, end at han for Avispakter ligesom for Breve tager sine Indleveringspenge, — og Han har derfor formeentlig med Avispakter, ligesom med Breve, mere at bestille, end at kaste dem lige i Postfækken.

Hvordan det imidlertid end er, kan Man ei nok som bebreide Indthrønderne eller Nordlænderne deres Grisdighed paa Strie; thi havde de ei været saa forpakkede derpaa, havde de paa Forlangende sendt Poserne tilbage, Aviserne endnu været indpakkede i Poser, vi i denne Henseende været tilfredse med vor Postmester, og derved havde vi jo igjen sparet vort Skriverie og vor Møie. — For at nu Hr. Postmester Benken i sin Travelhed ei skal være nødt til at svare paa Peers og Pauls Anmasselser, saa — skjønt der saa tit er raabt: „procul, o procul este profani.“ — plage ham, vil Man forsikre ham om, at det er sidste Gang, at Man paa denne Maade vil uleilige ham i denne Sag.

Indherred, i December 1838.

X.

Postmester Bentzen lot ikke dette være noe siste ord og svarte i avisens neste nummer **Fredagen den 21de December** slik. Også dette innlegget starter på avisens forside.

Indthronderen Hr. X. har atter behaget at opvarte Publicum med et Landsfoster, der i Længde, om ikke i Gehalt, tør maale sig med den senere Tids Theater-
refensioner. Til denne Harange behøvede jeg vist ikke at svare en eneste Stavelse, da enhver Fornuftig formodentlig allerede har fundet tilstrækkelig Dplysning om Stridspuncternes Bestaaffenhed i mit Svar forleden paa de af den samme X. da opsatte Spørgsmaal, og det er heller ikke for at benytte mig af hans definitive Erklæring og derfor at beholde det sidste Ord, at jeg ved disse Vinier bidrager Mit til at kjede

det avislæsende Publicum med Controverser af en temmelig trivial Natur; jeg skal spare Det saameget jeg kan, ved ikke at imødegaae punctuvis de mange Wildfarelser og Urigtigheeder, hvormed Opsatsen er overfyldt, men alene til Indsenderens Esterretning og Beroligelse meddele ham: at „om Postcontoiret igjen blev bedre besat“, det vil formodentlig sige, naar min første Cortoirbetjent gjenvinder sin Helbred og kan deeltage i Postexpeditionerne, vil alligevel ikke Indherreds- eller nogen anden Post komme til at afgaae et Minut tidligere, end medens Contoiret, efter hans velbehagelige Mening, har været mindre godt besat; — dernæst, at han rimeligviis vilde have tilbageholdt sin „Forundring“ over, at den „vidtløstige Christianiapost expederes i 2 – 3, medens Nordlands-
posten medtager 4 – 5 Timer“, dersom han havde umaaget sig med at erholde Dplysning om, hvad der medfører Sandhed og ikke er bygget paa Gissninger og Formodninger alene, nemlig at Indherreds- og Nordlandspostens Expedition ved dette Contoir, afgiver idetmindste tvende Gange mere Arbeide end den vidtløstige Christianiapost; — samt endelig: at han havde sparet sig „Skriverie og Noie“, ja jeg tillægger, maaskee nogle Byreiser, dersom han, istedet for at citere nogle Brokker af Latin, der i Sammenhæng med de norske Phrafer, og hans Peers og Pauls Anmaasselser m. m., forekommer mig at passe som knyttet Næve til blaat Die, havde lagt sig efter Betydningen af, og saaledes lært at vurdere en, paa nærværende Tilfælde og ham selv mere passende latinsk Sententz, der lyder som saa: *Sutore ne ultra crepidam!*

Trondhjem, den 20de December 1838.
Benzen.

Begge bruker latinske uttrykk som antagelig inngikk i "dannete menneskers" viten den gang.

Procul, o procul este, profani er et kjent begrep fra Vergils *Aeneiden* (257. linje i bok 6, fra ca. år 19) og betyr omtrentlig "Hold dere på avstand, dere uinnvidde!"

Sutore ne ultra crepidam stammer fra Plinius den eldres leksikalske verk *Naturalis Historia* (fra ca. år 77) og kan best forstås oversatt som "Skomaker, bli ved din lest".

Herr X får fortsatt være en ukjent størrelse på Innherred. At han var embedsmann kan være sannsynlig, en som ikke ønsket at hans navn skulle i avisen i en slik sak.

Postmester Peter Bentzen finnes det noen linjer om i historien om Trondheim Postkontor, som finnes på denne nettadressen:

<http://nordenfjeldskefilateli.com/Poststeder/trondheim-poststeder-23-58.pdf> Det er mye posthistorie på dette nettstedet.

Kilder:

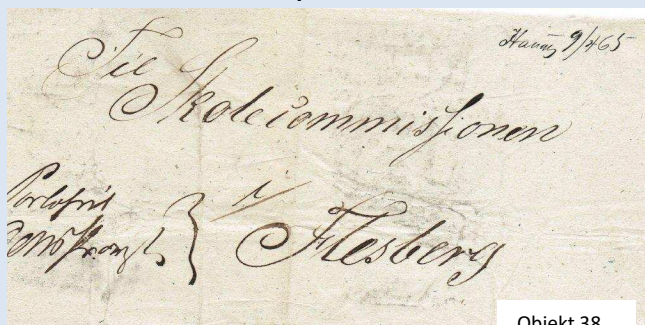
Adresseavisen, Nr. 80, 95, 96, 101 og 102 fra 1838; 72. årgang.

Donasjonsauksjon 19. november 2016.

Medlemmer som ikke er til stede på auksjonen, kan sende forhåndsbud til Arvid Løhre (E-post arvid@online.no eller telefon/SMS 997 09 422). Hvis objekt(er) må sendes, betaler mottager porto. Det er ingen andre gebyrer. Se liste over de første 30 objektene i Budstikka nr. 3.

Komplett liste og bilder av objektene på hjemmesiden.

31. Førsteflyvning HARSTAD-OSLO 19.4.53. Sjelden. Katalog pris: 400. Utrop: 50
32. Verdibrev stemplet GULSKOGEN 8.2.1895. På baksiden RANDSFJ.-BANENS POSTEXP 9.2.1895 og NORDBANERNES POSTEXP- 10.2.1895. Utrop: 50
33. Brev fra Hamburg 13.5.1853 sendt til Tromsø. Utrop: 50
34. Følgebrev fra Oslo 24VIII26. Utrop: 50
35. Portofri sak fra Flesberg 12.11.1865 til Kongsberg. Utrop: 50
36. Portofri sak stemplet KONGSBERG 12.1. 1867 til Flesberg. Utrop: 50
37. Portofri sak stemplet KONGSBERG 1.6.1867 til Svenne. Utrop: 50
38. Portofri sak sendt til Skolekommissjonen i Flesberg. Håndskrevet Haug(?) 9.4.65. Utrop: 50
39. The standard index to philatelic literature. (1879-1925). Innbundet 146 sider, London 1933. Utrop: 50
40. Posten i Fredrikstadområdet 1647-1955. Hefte 125 sider. Utrop: 50
41. 4 hefter: Handbook of the Pacific Islands, The paradise of the Pacific Pitcairn Island, Recent Annexations in the South Pacific, Voyage of HMS Actaeon in 1836. (Ex. Libris PHJ) Utrop: 50
42. 4 håndkolorerte bilder 1800-1850 Königlich Preussischer Post. Utrop: 50
43. Originalt trykk av Amsterdam slott. Utrop: 50
44. Fürstliche Braunschweig-Lüneburgische Post-Ordning 1682. Reproduksjon. Utrop: 50
45. Nesten komplett sett av Frimerkekontakt v/A. Bye fra 1955 - 1974. Utrop: 50

Objekt 38

Det kan ikke gjentas for ofte at auksjonen er til inntekt for det viktige arbeidet som gjøres for posthistorisk forskning gjennom Dr. Gelleins minnefond. Lave utropspriser skal ikke hindre noen i å la budene avspeile dette.

Denne kongelige forordning av 25. desembe 1694 er sentral i utviklingen av det norske postvesen. Den blir også stadig referert til i senere forordninger. Forordningen ble utstedt under **Kong Christian V** (1645-99, konge fra 1670, bildet til venstre malt ca.1685 av *Jacques d'Agar*) **Forordning** var en av mange betegnelser som ble brukt om lover eller rettsforskrifter av allmenn gyldighet og var en form for løpende lovgivning. Instruksjer til embetsmenn ble ofte kalt reskripter. **Jacob Henrik Schou** (1745-1840) samlet disse forordningene og åpne brev i en kronologisk samling og gav disse ut i bokform. Det finnes flere utgaver av dette verket som teller 14 bind. Det som er særmerkt i denne nedtegningen, er at Schou refererer til en rekke senere forordninger, som er endringer til denne sentrale forordningen fra 1694. Det er først etter at **Jens Schanche** hadde sine reiser langs de norske postrutene og skrev sin omfattende og fylldige rapport om postgangen i Norge, at det ble store endringer ved forordningen av 4 august 1758. Også senere forordninger kommer med endringer til forordningen av 1694. De fleste uthevinger i teksten er gjort i originalen, mens datoer er uthevet av undertegnede.

Post-Ordning i Danmark og Norge, samt Fyrstendømmene Slesvig og Holsteen.

1. **Den ridende Post** imellem **Kiøbenhavn** og **Hamborg** skal fra begge **Steder 2de Gange om Ugen**, som sædvanligt, afgaae, nemlig: fra Kiøbenhavn hver Tirsdag og Løverdag Aften fra Paaske til Mikkelsdag Kl. 9 og fra Mikkelsdag til Paaske Kl. 8; Men fra Hamborg skal Posten afgaae hver Tirsdag og Fredag baade Sommer og Vinter Kl. 11, og maa Posten ei længere af nogen opholdes, under hvad Prætext der og være kan. (Se Fr. **15 Oct 1727**)
2. Naar Posten saaledes fra bemeldte Steder er affærdiget, skal den ved **Dag og Nat** af de underveis forordnede **Postmestere uopholdelig befordres**, og til den Ende skal General-Postmesteren, eller hvem Directionen over Postvæsenet af ham er betroet, drage tilbørlig Omsorg for, at paa alle Steder, hvor det gjøres fornødent, dygtige **Postillioner** med gode og friske Heste ere i Beredskab; saa at Posten, enten Veiene ere onde eller gode, hver Miil udi $\frac{3}{4}$ Time ufeilbar kan fortkomme; og paa det Posten i Kiøbstæderne underveis ei skal opholdes, skal **Postmesterne**, hver især, have de **Breve i Beredskab**, som derfra Stedet med Posten skal afgaae; Saa skal og ethvert Steds Postmester skrive paa **Post- Seddelen**, som hver Gang med Posten skal følge, hvad Tid Posten der ankommer og igien bortgaaer, og ved Belterne ligesaa, hvad Vinden er, naar Posten udgaaer, og om den føres paa den forordnede Jagt eller paa en Baad, med hvis videre derved kan være fornødent at rapportere; saa deraf klarlig kan sees, hvorledes Posten fra et Sted til et andet er befordret, og om den er nogensteds opholdt, hvad dertil har været Aarsag.
3. Postmesterne skal holde rigtige **Protocoller**, som af General-Postmesteren eller den, som Directionen haver, skal være igiennemdragne, nummererede og forseglede, hvorudi alle **Breve**, som dem leveres, ved **Nummer, Navn og Taxt** rigtig skal antegnes, saa enhver altid kan have fornøden Underretning om sine Breves Befordring og Adresse; og skal Postmesterne til ethvert Sted her i Rigerne og Fyrstendømmene, hvor de Breve med Posten hendsende, og rigtig og med deres Protocoller eenslydende Taxt hver Gang lade medfølge; hvilke Carter, strax efter at Posten er ankommen, til enhvers Efterretning skal uden for Posthuset **anslaaes**, indtil Brevene ere afhentede eller til Eiermændene bestilte, da de igien af Postmesterne skal indtages og vel forvares.
4. Til alle Steder i **Lolland** og **Falster**, **Møen** og endeel Steder i **Sielland**, Saasom **Kiøge**, **Præstøe** og **Vordingborg**, blive Brevene ved de 2de forordnede **Lollandske agende¹ Poster** eengang om Ugen frem og tilbage befordrede; hvilke Breve skal leveres paa det ordinaire Posthuus i Kiøbenhavn hver Løverdag, til samme Tid Brevene med den ridende Post leveres (Forandret ved Fr. **15 Oct. 1727** cfr. Taxt **31 Dec. 1734** IV.); og skal de Breve, som igien fra Lolland, Falster og de andre forbemeldte Steder med de Lollandske Poster ankomme, ligeledes paa Posthuset leveres, hvor enhver kan lade sine Breve afhente.
5. Og som den ridende Post ikke kommer til nogen af de afsides liggende **Kiøbstæder**, saa skal der **Bie-Poster** forordnes, som Brevene til og fra de Steder, hvor Posten gaaer igiennem, kan befordre, nemlig i **Sielland**: imellem Roskilde, Slangerup, Friderichsborg og Holbek; mellem Ringsted og Næstved; saa og imellem Ringsted og Kiøge; imellem Slagelse, Callundborg og Skildskøer. **I Fyen**: imellem Nyeborg og Svendborg; imellem Odense, Kiertemind og Faaborg. **I Jylland**, hvor der imellem efterskrevne Steder ere anordnede ridende Poster: fra Hadersleb igiennem Colding, Veile, Horsens, Aarhus, Randers, Viborg og til Aalborg, hvorfra Posten gaaer igiennem bemeldte Steder tilbage igien til Hadersleb; iligemaade fra Hadersleb til Ribe og Ringkøbing og derfra tilbage igien; og fra fornævnte Steder blive de Breve til alle andre smaae Kiøbstæder ved **gaaende Postbudde** forskikkede, saasom: fra Colding til Fridericia; fra Horsens til Skanderborg; fra Aarhus til Grindaae og Ebeltoft; fra Randers til Hobroe og Mariager; fra Viborg til Thisted i Thy, Nykøbing paa Morsøe og Skive; fra Aalborg til Hjøring, Sæbye, Fladstrand, Skagen, Hals, Læssøe og ganske Vendsyssel; og fra Ringkøbing til Varde og Holstebro. Hvilke **Jydske ridende Poster**, ligesom den ordinaire Hamborger Post, 2de Gange om Ugen fra Hadersleb bortgaae og igien ankomme, saa at alle Breve, som fra Sielland, Fyen og de andre Provintser i Danmark, samt fra Slesvig og Holsteen skrives til Jylland, gaae med bemeldte ridende Poster til Hadersleb, hvorfra de til sine behørige Steder ved forbemeldte Bie-Poster forskikkes, med hvilke Brevene fra bemeldte Jydske Steder kan føres til Hadersleb igien, og derfra med den ridende Post til sine Steder hendsendes; **I Holsteen**: imellem Rensborg og Lybek, somer en ridende Post og gaaer ligeledes 2de Fange om Ugen, med hvilken Post Brevene til Kiel, Ekkernförde, Preez, Pløen, Cutin og Lybek befordres, og fra samme Steder gaaer Posten saa betimeligen tilbage igien, at Brevene kan komme i Rensborg, før den ordinaire Post fra Hamborg ankommer; Imellem Izehoe og Glykstad er gaaende Bud 2de Gange om Ugen, og ligesaa imellem Glykstad og Hamborg.

¹ agende – kjørende

6. **Den norske ridende Post** skal gaae fra Kiøbenhavn hver Løverdags Aften Kl. 10 baade Sommer og Vinter, hvormed ingen **Breve til Sverrig**, enten frem eller tilbage, maa beforders, men alene de, som til Norge ere addresserede; Og skal samme Post tage sin Cours igiennem Skaane, Halland og Bahus-Lehn lige til **Friderichshald**, hvor samme Byes Breve af Postmesteren udtages; derfar gaaer Posten til **Friderichsstad** og **Mos**, hvor ligeledes de Steders Breve udtages, og dernæst til **Christiania**, hvor Posten, efterat den Løverdags Aften fra Københav er afgaaet, i det seeneste skal ankomme om Torsdag Morgen tidlig; **Fra Christiania** skal være **3 Poster**, nemlig een til Bergen, een til Trundhiem og een til Christiansand, hvilke Poster af de forordnede Post-Bønder skal føres, og skal fra Christiania paa efterskrevne Tider præcise affærdiges, nemlig til **Bergen og Trundhiem** Løverdags **Middag Kl. 12**, enten det er Vinter eller Sommer, og til **Christiansand** og de andre vesterlandske Steder fra Fastelavn til Martini om Fredag Formiddag Kl. 10, og fra Martini til Fastelavn om Middagen Kl. 12; paa det Brevene samme Aften til Kongsberg kan ankomme og besvares Dagen efter med Posten til Københav. Og paa det der kan have desbedre Efterretning om samme Posters rigtige Gang og Befordring, skal **Postmesteren i Christiania**, fra hvem alle disse Poster affærdiges, lade følge med hver af dem en **Post-Seddel**, hvorpaa enhver Steds Postmester, saa og de, som underveis til Postens Aabning af General-Postmesteren eller den, som Directionen er betroet, anordnes, skal tegne, naar Posten ankommer og afgaaer, og er den underveis opholdt, skal de skrive Aarsagen dertil. Befindes **Post-Bønderne forsømmelige** eller **modtvillige** til at befordre Posten med tilbørlig Flid og Omhyggelighed, da have de det strax for General-Postmesteren eller den, som har Directionen, at anmelde, at han det efter Forseelsens Beskaffenhed kan lade straffe. Bemeldte Personer, som til **Posternes Aabning underveis** anordnes, skal udtage af Brev-Sækken de Breve, som til Præster, Fogder, Sørenskrivere eller andre paa Landet boende ere addresserede, og ligesaa annamme alle Breve, som bemeldte Personer levere til at sendes med Posten, og over alle de Breve, som dem saaledes tilsendes og leveres, skal de holde en rigtig **Bog** samt gjøre Postmesteren, i hvis District de boe, rigtig **Regnskab** for Postpengene, som de oppebære. **Fra Bergen** til Christiania skal Posten afgaae hver Tirsdag Eftermiddag Kl. 5, **fra Trundhiem** til Christiania hver Løverdags Eftermiddag Kl. 5, til **Nordlandene** og **Finmarken** hver anden Tiisdag om Middagen, og til **Nordmøer** hver Tiisdag Middag. **Fra Christiansand** til Stavanger om Løverdags Middag Kl. 12; **fra Stavanger** til Christiansand om Løverdags Aften Kl. 5, og **fra Christiansand** til Christiania om Fredags Middag Kl. 12. **I Nordlændene** skal Posten fra en **Foged** til den anden beforders, og af dem og ingen anden aabnes, samt Brevene, som høre til deres District, udtages, og andre, som skal forsendes, igjen indlægges, ligesom paa andre Steder, hvor Posten aabnes, er brugeligt. Men i **Finmarken** og paa **Nordmøer**, paa de Steder hvor Posterne passer og det gjøres fornødent, skal General-Postmesteren eller den, som Directionen haver, ligesom paa andre Steder i Norge, ordinere visse Personer, som Posten kan aabne og affærdige, og ligesom før om de andre **Post-Aabnere** er meldt, gjøre Postmesteren i Trundhiem tilbørlig Rigtighed, for hvis Breve de af Breve-Tasken udtage og igjen indlægge, og derover holde rigtig Bog. (Nøiere bestemt ved Fr. **31 Mart. 1724**, **4 Aug. 1758**, Pl. **25 Febr. 1772** og **21 Apr. 1777**).
7. Imellem **Kiøbenhavn** og **Helsingøer** skal og herefter, som sædvanligt, være **gaaende Postbud**, hvormed alle Breve **hver Dag** kan beforders til og fra Sundet; Med samme Post skal og alle de Breve beforders til Helsingøer, som gaaer til **Skaane** og **Sverrig**; til hvilken Ende slige Breve, som skrives til Helsingøer, Skaane og Sverrig, skal leveres paa det danske Posthuus her i Kiøbenhavn; og skal samme gaaende Bud eller Poster fra begge Steder afgaae fra Paaske til Mikkelsdag hver Morgen Kl. 9 og fra Mikkelsdag til Paaske Kl. 8 (cfr. Plac. **15 May** og **19 Sept. 1777**).
8. Og da ingen Pakker eller Breve, hvorudi **Gods, Penge** eller **Klenodier** ere indlagte, ei heller **større Pakker**, end de som veie 50 **Lod**, maa af Postmesterne annammes og med den ridende Post sendes (cfr. Pl. **31 Dec. 1773**); Saa skal saadant saavelsom alle Kgl. Frr. med de agende Poster fremsendes, og derfor, Forordningerne undtagne, betales efter Taxten. **Samme agende Poster skal være fire**, af hvilke den ene, som sædvanligt, skal reise fra Kiøbenhavn og den anden fra Hamborg hver Løverdags Aften, om Sommeren Kl. 8, og om Vinteren Kl. 5, eller noget før efter Tidens Leilighed, saa at den ene kan ankomme her og den anden i Hamborg, om Sommeren Torsdag Morgen derefter, og om Vinteren Fredagen i det seeneste. Disse agende Poster eller Messengerer maa ei alene føre Penge og Gods frem og tilbage, for hvem det begierer, men endog, som Messengerer paa andre Steder, med sig tage reisende Personer; Dog forbydes dem strængelig at føre Breve med sig, uden dem, som høre til de Pakke og Vahre, som de have at føre, eller de dem af General-Postmesteren, eller den Directionen haver, vorde tilstillede (forandret ved Plac. **21 Jun. 1777**).
9. Det forbydes og enhver hermed alvorlig og strængelig at gjøre bemeldte ridende, agende eller gaaende Poster nogen **Gevalt** eller **Skade**, eller dem enten i Stederne eller underveis, uden paa de forordnede Steder og som før er meldt, lidet eller meget at **opholde**, langt mindre at aabne Post-Sækken eller deraf noges Breve, som af den ridende Poste eller Postbønderne føres, **udtage**, under hvad Prætext der og være kunde, med mindre det skeer med **sær Kgl. Tilladelse** eller efter **Kgl. Befaling**; Og skal Postmesterne og Fogderne og alle de, som Posternes Aabning og Befordring er betroet, under deres Bestillingers Fortabelse og høiere Straf efter Beskaffenheden, ei i den Fald ansee eller agte nogen **Ordre**, skriftlig eller mundtlig, uden **Kongens egen** eller den, som efter Kgl. Befaling kommer fra **Statholderen** i Norge, **General-Postmesteren** eller den, som **Directionen** over Postvæsenet er betroet; Men tvertimod befales alle Kgl. Undersaatter og Betiente, ingen undtagen, **Posterne** at hjælpe tilrette og **befordre** saaledes, at om de underveis paa Heste og Vogne eller til Vands tage nogen Skade, de da dem med hvis de behøve, saavidt muelig er, imod billig Betaling ere Behjælpelige; Fornemmes noges herudi at være uvillig, skal de straffes, som de, der Kgl. Post og Breve have opholdt og forhindret.

- ♦ Tillige er det ved Rescr. 30 Apr. 1774 (til Stiftamtsmændene i Danmark) anordnet: At, da det ved Rescr. 9 Febr. og 14 Dec. 1770 er befalet samtlige Amtmænd i Danmark, at Bønderne i paakommende haardt Veir med Sneefog, eller naar der kunde være falden megen Snee, skal paa Vedkommendes Forlangende, uden Vægning og under Straf, gjøre Veiene, hvor Posten skal passere, ryddelige, eller og at ham udi stærk Sneefog skal medgives et par Bønder til Hielp, og at ingen Betaling, i Henseende til saadan Veienes Ryddiggjørelse eller Postillionernes Veivisning, efter Post-Ordningen af Bønderne eller Jord-Eierne maa fordres; men at sligt skal skee uden Betaling; Og Directeurerne i Gen. Post Amtet have forestillet, at Magistraten i adskillige Kiøbstæder skal have været sig ved at foranstalte, at Posten kunde faa Folk til Hielp og Veivisning i indfaldende ondt og voldsomt Veir med megen Snee, uden at derfor blev tilstaaet Betaling, paa Grund at forberørte Befalinger ikke ere blevne Magistraterne bekiendtgjorte; Saa (som det ligesaa vel kan hendespaa Kiøbstædernes Grund, der ofte er meget udstrakt, som paa andre Veie, at Postillionerne behøve Hielp og Veivisning) skal Stiftamtsmændene, hver i sit Stifts Kiøbstæder føie den Anstalt: At samme paa deres Grund i ovenanførte Tilfælde vise Posten, uden Betaling, al den Hielp og Tieneste, som mueligt er og der maatte eragtes fornøden.
- 10. **Postmesterne** i Kiøbstæderne udi begge Rigerne og Fyrstendømmene, saavelsom de **agende Poster**, samt ridende eller gaaende **Postillioner**, saa og de, som ere anordnede til den **ridende Postes Transport** over Belterne, skal for **Indqvartering** af de Gaarde eller Huse, de boe udi (♦), saavelsom og for al **borgerlig personel Tynge** og Besværing være frie og forskaanede; Saa maa og de forordnede **Værter** i Kiøbstæderne, hvor de agende Poster logere, i Fredstider være **frie** for **Indqvartering** og **Vogn-Ægter**, men derimod skal de være pligtige til at have flittig Opsyn med hvis Breve og Pakker, som komme i deres Huse, og derfor at gjøre god Rigtighed (See Fr. 9 Sept. 1763. 17§).
- ♦ Dog skal (i Følge Rescr. 11 Apr. 1749 til Indqvarterings-Commissionen i Kiøbenhavn) den Post-Mesterne, ved Fr. 25 Dec. 1694, forundte Indqvarterings-Frihed i Kiøbenhavn ikke overgaae 200 Rdls Grund-Taxt, og det saaledes, at, naar deres Gaarders eller Huses Grund-Taxt er under 200 Rdls. , skal dem ikke mere gotgjøres, end Taxtens Beløb, men naar den derimod er over forskrevne Summa, da skal de af den øvrige Summa svare Indqvartering lige ved andre Stadens Indvaanere.
- 11. Ang. **Brev-Portoen** samt hvorledes Brevene skal **adresseres** og **franqveres**, see Fr. 31 Dec. 1734 om Taxten for Brevene mellem **Stederne i Danmark** og **Slesvig-Holsteen**. Hvad **Breve**, som føres fra en **Kiøbstad til en anden** med den ridende Post saa og ved **Bieposterne** til afsides liggende Steder, skal betales af hver 4re Mile af et enkelt Brev 4ß danske, fra 5 til 10 Mile 6ß, og saaledes à l'advenant efter Taxten. Ang. Brevene til **udenrigs Steder** see **Taxt 2 Nov 1767**. Ang. Brevene, som sendes med den **norske Post**, see Fr. 13 Dec. 1743, Pl. 15 Dec. 1758 og 21 Apr. 1777. Alle Breve til **Nordlandene** og **Finmarken** skal betales til **Trundhiem**, og den Porto, som skal gives fra Trundhiem og did, annammes af Fogderne, eller hvem til Postens Aabning er ordineret, hvorfor de skal gjøre Rigtighed og Regnskab efter 6 §. De Breve, som gaae fra **København** og alle **Steder i Sielland til Norge**, skal (Friderichshald, Friderichsstad, Mos og Christiania undtagen) betales og **friegjøres** til **Christiania**, og Breve **fra de andre Provintser og udenrigs Steder skal betales til Kiøbenhavn**; Men hænder det sig, at nogen Breve fra **fremmede Steder** komme til **Postmesteren i Hamborg**, som ikkun **der** til Staden ere betalte og ei til **Kiøbenhavn** frigiorte, da skal han det best eragter, lade sig betale den Porto, som skulle betales fra Hamborg og herhid. **Saa skal og alle norske Breve**, som gaae til København (de alene undtagne, som gaae fra Christiania, Mos, Friderichsstad og Friderichshald) betales og **friegjøres til Christiania**; men de, som gaae **videre** end til Kiøbenhavn, skal, ligesom de danske Breve, til deres behørige Steder betales, hvorfore denene Postmester skal være pligtig til at gjøre den anden god Rigtighed (Nøiere bestemt ved foranførte Anordninger). Ang. de agende Poster mellem Kiøbenhavn og Hamborg fra Plac. 21 Jun. og 19 Sept. 1777. **Messengeren skal svare til alt**, hvis ham betroes, og det til sine behørige Steder **vel forvaret** for Regn, saafremt det ellers er vel indpakket, levere eller, om noget deraf bortkommer, betale dets Verd; dog dersom han offentlig blev udplyndret eller røvet eller **leed Søeskade**, skal saadant ham ikke tillegges; Og paa det alting kan gaaedes rigtigere til, saa skal bemelte Messagerer, saavel i Hamborg som her paa hvert Sted, holde en rigtig **Protocol**, som av General-Postmesteren eller den, som Directionen haver, skal være igiennemdraget og forseglet, hvorudi enhver af dem, naar han skal reise, rigtig skal indføre alt, hvad ham til Befordring af nogen betroes, og det med enhver Pakkes Mærke og Adresse, samt mælde, hvad der er angivet at være i Pakken, og af hvem han det har annammet (Forandret og nøiere bestemt ved sidst anførte Placater. cfr. ang. **den Lollandske agende Post** Fr. 31 Dec. 1734. IV og V; og angaaende den **Helsingørske agende Post** Pl. 15 May og 19 Sept. 1777).
- 12. Efter Taxten skal alle uden forskiel betale deres Breve (cfr. Fr. 17 Jun. 1771); og om nogen derudi vægrer sig, da **skal Postmesterne** have Magt til at beholde **deres Breve** hos sig, indtil de efter Taxten blive fornoiede (cfr. Pl. 4 Jan. 1777); Saa skal og alle, som Breve paa Posthusene levere eller afhente, begagne Postmesterne og deres Betiente med tilbørlig **Høflighed**, saafremt de ikke derfor vil lide Straf, som vedbør. Understaaer nogen sig paa **Posthusene** at gjøre **Allarm** med Buldren, Skielsord eller Oprør, da maa Postmesterne lade samme Personer strax anholde og arrestere, hvilke siden, andre til Exempel, skal blive straffede efter Sagens Leilighed; Men derimod skal **Postmesterne** bevise enhver sømmelig **Høflighed**, og dertil ligeledes tilholde deres Betiente; Og om **Postmesterne** eller de agende eller ridende **Postbudde** sig herimod eller i andre Maader, Postvæsenet vedkommende, skulle **forsee**, skal det General-Postmesteren eller den, som Directionen er betroet, tilkiendegives, og derfor af dem sættes til rette.
- 13. Ang. at **Breve ei** maa sendes med **Leilighed**, see Fr. 16 Aug. 1775 cfr. Fr. 13 Apr. 1708 og 14 Mart. 1733 samt Plac. 19 Sept. 1777. Og ang. **Postbønderne i Norge**, see Anordn. 4 Aug. 1758.

Kiøbenhavn er gennemgående forkortet **Khvn** i Forordningene, men her skrevet fullt ut..

REKOMMANDERT BREVKORT TIL DANMARK

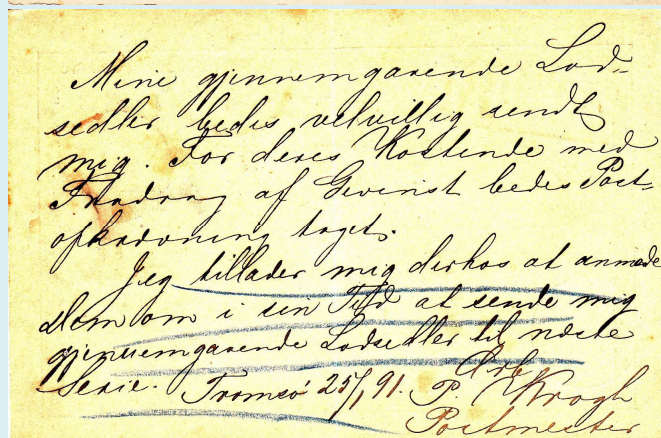
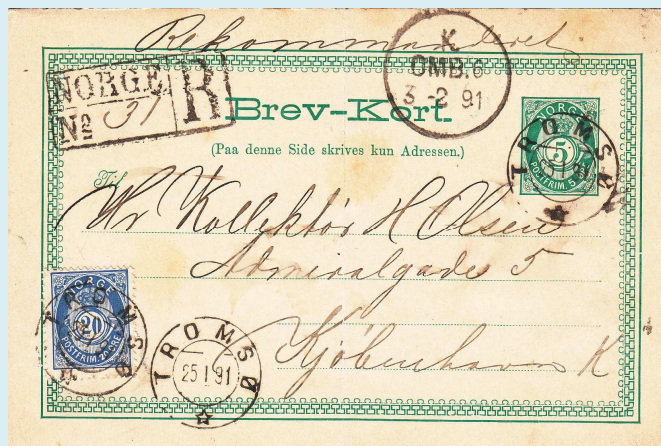
av Karl-Erik L. Olsen

I min posthistoriske samling fra Tromsø har jeg et **rekommandert brevkort** sendt til København **25/1-1891**. I henhold til Postloven som trådte i kraft 1/7-1888, ble det stadfestet at andre forsendelser enn brev kunne fremsendes rekommandert. Kortet er korrekt satt i porto med 5 øre for brevkort til Danmark og rekommandasjonsgebyr med 20 øre, tilsammen 25 øre som var portotakst fra 1/4-1879 til 1/2-1921.

Men hvorfor rekommandere et brevkort?

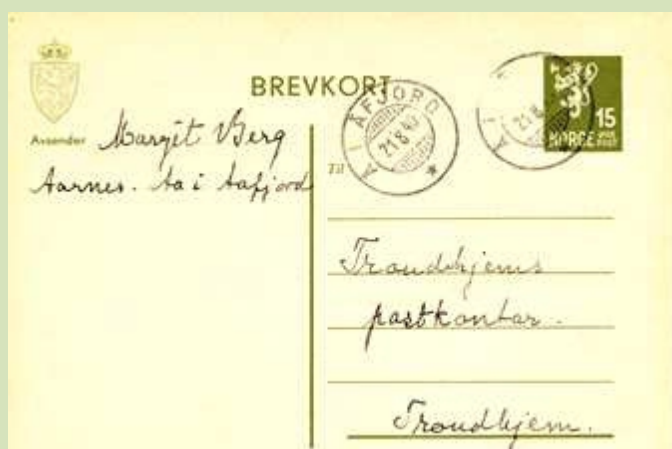
Kortet er adressert til **Kollektør** (autorisert loddseier/agent) **H. Olsen** i København. Av teksten på kortet fremgår ønsker om tilsendelse av loddseier med fradrag av gevinst, samt nye forsendelser til neste serie. Denne anmodningen kunne vel like gjerne vært sendt med et vanlig brevkort eller brev, men det var vel viktig for avsenderen at kortet kom frem til adressaten, og å forsikre seg om at nye loddseier ble tilsendt. Dette var jo endel år før det norske pengelotteriet (1912) ble etablert. Skulle en på denne tiden delta i denne form for gambling, måtte en kanskje til Danmark. Eller er det rekommandert fordi avsenderen er **postmester** (1890 - 1897) **Peter Andreas Hiort Krogh** i Tromsø?

Er det noen av medlemmene i NPS som kjenner til bruken av rekommanderte brevkort på denne tiden, hadde det vært interessant å få høre nærmere om hvorfor.

Postgang Canada 1940?

Av Ragnvald C. Knudsen

Dette brevkortet (BK95b) med Schweizerstempel (i bruk 1935-1969) fra **21.8.1940** er ikke sjeldent eller dyrt, bare interessant. Helt typisk bruker avsender det "gamle bynavnet". Hun bruker også skrivemåten **Aa** i stedsnavnene sine. Om hun fikk noe svar er ukjent. Men svaret ville nok vært helt klart.

Hennes lokale poståpner har sikkert hatt det svar som indirekte fremgår av **Poststyrets Rundskriv B nr. 37 av 18. juni 1940** hvor post "... til de amerikanske land, unntatt engelske og franske besiddelser og Canada, vil fra nå av og inntil videre bli sendt fram via Finland".

Konkret svar hadde Trondheim Postkontor kunnet gi etter **6. 9 1940**, da poststyret distribuerte et oppslag "Postsendinger fra Norge til utlandet" om regler som trådte i kraft **"15. september d. år"**. Dette oppslaget kom sikkert også til **Å i Åfjord**. Oppslaget slår fast at "Direkte og indirekte postforbindelse er forbudt med land som Det tyske rike fører krig med."

Under oppregning av hvilke land og territorier som er "fiendtlig utland" nevnes **Canada** i pkt. 1 som omhandler "Det forente Kongerike Storbritannia(etc. etc.)", som viktigste fiende.

Et eksempel fra Leif Roger Størseths samling av norsk kuriosa

Fredrikshald—Sunnanå jernvæg.

(Fredrikshald—Riksgränsen—Dalslands jernvæg.)

Tidtabell (No. 1) från och med den 25 Juli 1879 tillsvidare.

Stationer.	Kilometer.	Blandade tåg.				Stationer.	Kilometer.	Blandade tåg.			
		Alla dagar.		Alla dagar tillsvidare.				Alla dagar.		Alla dagar tillsvidare.	
		No. 1.	No. 3.	No. 5.	No. 7.			No. 2.	No. 4.	No. 6.	No. 8.
Afg. fr. Fredrikshald . . .	11.42		4.42	0		Afg. fr. Sunnanå	11.42	4.37		4.47	10.54
— Femsøen	4	11.58	5.7			Ank. till Møllerud	3	11.49	5.4	4.54	11.1
— Aspedammen*)	10	12.20	5.31			Afg. fr. Dito	12.18	5.15			
— Priltebakke	0	12.42	5.29			— Dalakog	16	12.49	6.4		
— Kornso	11	1.32	6.30			— Bäckefors	10	1.10	6.36		
Ank. till Møllerud	8	1.27	6.30			Ank. till Ed	18	1.42	7.32		
Afg. fr. Dito		2.13	7.23			Afg. fr. Dito		1.48	7.30		
— Høkedalen*)	8	2.26	7.43			— Høkedalen*)	4	1.55	7.41		
Ank. till Ed	4	2.36	7.54			Ank. till Møllerud	8	2.5	7.59		
Afg. fr. Ed		2.42	8.14			Afg. fr. Dito		2.28	8.5		
— Bäckefors	18	3.13	9.21			— Kornso	8	2.30	8.13		
— Dalakog	10	3.31	9.51			— Priltebakke	11	2.56	8.46		
Ank. till Møllerud	16	3.59	10.27			— Aspedammen*)	9	3.15	9.9		
Afg. fr. Dito		4.20	10.37	11.15	4.40	— Femsøen	10	3.41	9.41		
Ank. till Sunnanå	3	4.37	10.44	11.22	4.47	Ank. till Fredrikshald	4	4.0	10.0		

Forsiden av
Fredrikshald Tilskuer
søndag 27. juli 1879
viste rutetidene for
strekningen fra
Fredrikshald til
Sunnanå.
Her fremgår det at
stasjonen i Tistedalen
fikk navnet **Femsøen**.

Det var ikke noe posthus i Id herred før jernbanen fra Christiania ble ført fram til svenskegrensen. **Smaalensbanen** fra Christiania til Fredrikshald ble åpnet 2. januar 1879.

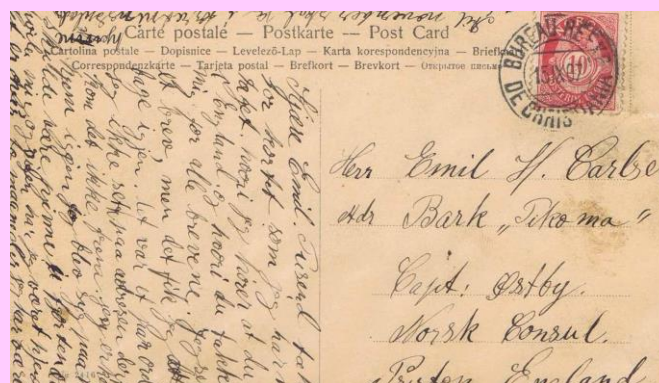
Etter noen måneder ble det etablert et poståpneri på **Berg** jernbanestasjon med stasjonsmesteren som bestyrer av poståpneriet. Jernbanen var stadig på fremmarsj mot Sverige. Den siste stubben fra **Fredrikshald via Kornso til Sunnanå**, der togene kunne fortsette på **Bergslagsbanen** ble åpnet 18. juli 1879 av kong Oscar II og prins Carl. Samtidig ble det etablert et poståpneri i **Tistedalen**, på jernbanestasjonen med **stasjonsmester Carl Petter Waldemar Gornitzka** som poståpner. Carl ble født 26. mai 1858 i Kløfta. Godtgjørelsen som poståpner fra posten var kr 96 pr år.

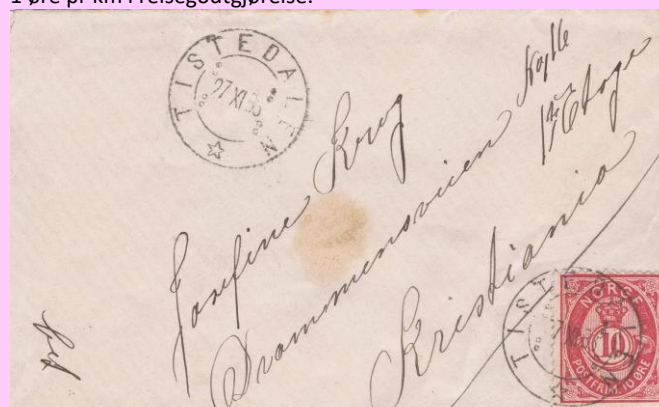
Poståpneriet på Femsøen stasjon fikk tilsendt et enrings dato-stempel med teksten **FEMSØ** i stenskrift 5. august.

Posten ble nå sendt med jernbanen hver dag istedenfor med hest og kjerre. Stasjonene ble tatt i bruk som poståpnerier. I postkupéen på toget ble brevene stemplet med et stempel **SYDBANEN N° 1**.

I 1886 ble posten til Europa igjen ført igjennom Fredrikshald, nå med toget. Smaalensbanen fikk ansvaret for utenlandsposten, med stempel **BUREAU REEXP. DE CHRISTIANIA** (fransk var det offisielle postspråket). Det ble ansatt jernbanepostexpeditører som fulgte med toget i egne postvogner. De sorterte utenlandsposten, og sørget for at post ble satt av og tatt med på de forskjellige stasjonene nedover i Smaalene. Deres lønn var kr 100 pr mnd. + 1 øre pr km i reisegodtgjørelse.

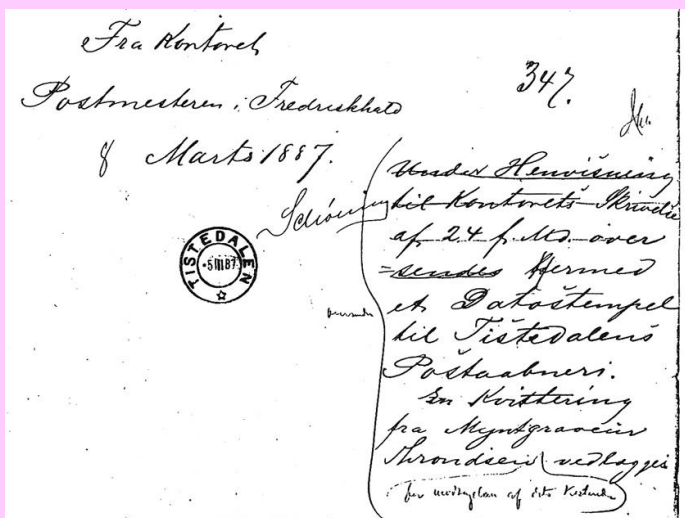
16. februar 1882 fikk poståpneriet nytt navn, **TISTEDALEN** og nytt stempel. **FEMSØ**-stempelet var således bare i bruk i vel 2½ år, er sjeldent og ettertraktet blant stempelsamlere. Det nye stempelet var av typen toring hullstempel (8 skarpe "stifter" skulle perforere frimerkene slik at disse ikke skulle kunne brukes to ganger).

Gornitzka var en ordensmann; poststemplet skulle holdes i orden så det ble vasket i terpentin når avtrykket ikke var fint nok (fibre fra stempelputen hadde en tendens til å sette seg fast i stemplet). En dag i februar 1887 da han hadde utført vedlikeholdet ble han lei av den sterke terpentinlukten, så han satte stemplet i en kopp på trappen til kontoret. Etter en stund, når han skulle kontrollere resultatet, fant han ikke stemplet. Noen hadde stjålet det fra trappen.

Hva gjør en poståpner i en sådan stund? Han må sende en melding til sin postale overordnede, postmesteren i Fredrikshald, der han ber om å få tilsendt et nytt stempel.

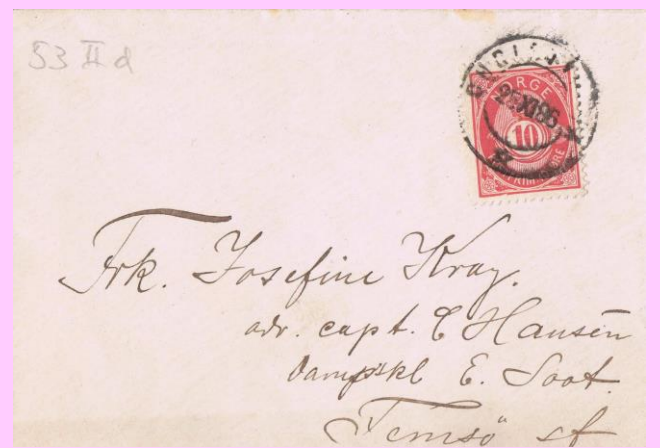

I den tiden han var uten stempel, vel 2 uker, måtte han sette et kryss over frimerket, og skrive sted og dato på konvolutten. I følge postverkets statistikk ble det i 1887 sendt 10.800 brev fra Tistedalen, ca. 200 i uken, med andre ord rundt 400 brev i den tiden han var uten stempel.

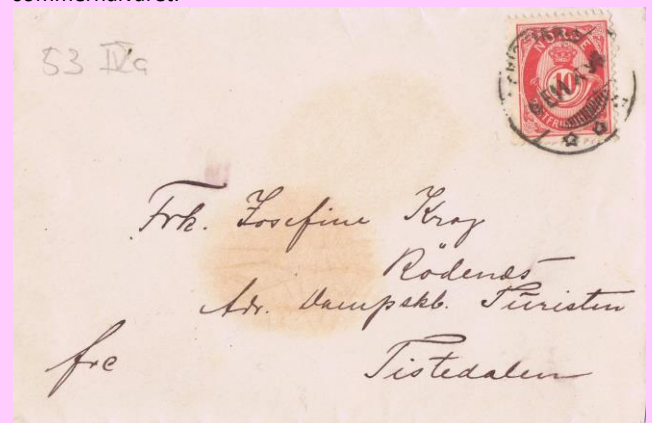
Det nye stemplet, et toringstempel **TISTEDALEN** med **åpen** stjerne kostet 21 kroner, en regning postverket sendte til post åpner Gornitzka. Stemplet ble tatt i bruk omkring 9. mars 1887.

I sirkulære fra Poststyrelsen av 28. juli 1886 kan man lese instruks om postkasser om bord på skip som ikke har postekspeditør. I den vedlagte skipslisten finner vi **DS Engebret Soot**. DS E. Soot, byggenr 1 på Nylands Verksted ble overlevert 10.10.1862 og sjøsatt i Haldenkanalen og brukt som slepebåt. I 1877 var kanalsystemet ferdig fra **Tistedal til Skulerud** og DS Engebret Soot fikk et påbygg bak som passasjerene kunne benytte. Vi finner ingen ruteforandringer for posten der DS Engebret Soot er nevnt. Båten hadde **ikke** eget poststempel. Post fra båtens postkasse ble levert til Tistedalen poståpneri.

Personer med kjennskap til dampbåten Engebret Soot dirigerte selv brevet den raskeste vei, med tog fra Christiania til Tistedalen og videre med DS E. Soot til Rødenes.

Passasjerkapasiteten på DS Engebret Soot ble etter hvert for liten i forhold til trafikken. Det ble derfor etablert et nytt selskap som bestilte et nytt skip, **DS Turisten** som ble satt i trafikk fra 15.7.1887. DS Turisten overtok postkasse og persontransporten fra DS Engebret Soot i 1887, og DS Engebret Soot var tilbake som slepebåt. 1.7.1890 kom avtalen med Poststyret om postbefordring på plass, og rutene justeres. Turisten skal gå i sommerhalvåret.

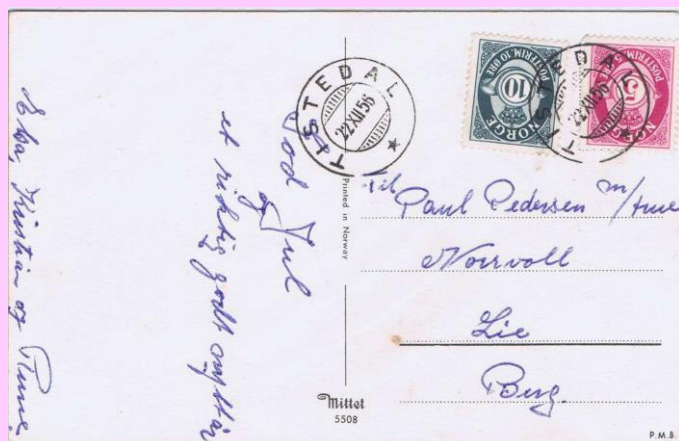

Enkelte avsendere i Kristiania valgte selv postveien ved påskrift på brevet (Frk Josefina Krog, Rødenes, Adr. DS Turisten, Tistedalen). Postruten for brevet blir således toget til Tistedalen, videre med DS Turisten til Rødenes.

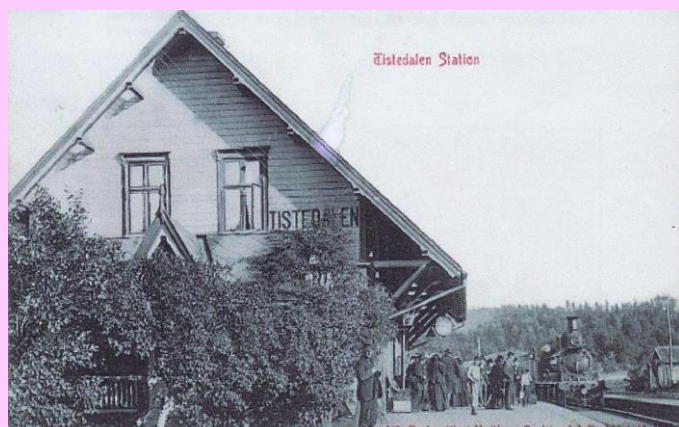

DS Turisten fikk eget poststempel til bruk på posten som ble levert på båten. DS Turisten hadde **fire-rings nummerstempel 472** fra 1901 til 1936.

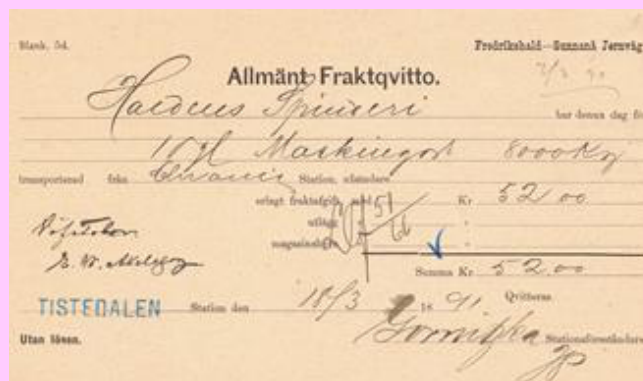
Stemplet hadde ikke datofelt, derfor skulle posten stemples på neste poståpneri som hadde datostempel. Posten fra DS Turistens tur fra Skulerud til Tistedalen ble levert på Tistedalen stasjon og stemplet før den ble videresendt med jernbanen.

Neste navneforandring Postverket foretok var 1. oktober 1921. Da kom det et nytt Schweizer-stempel **TISTEDAL** med lukket stjerne.

Driften av jernbanen var selvfølgelig det primære arbeidet for stasjonsmesteren, sørge for at passasjerer og gods kom dit det skulle. Passasjerer løste billetter, gods ble fulgt av fraktbrev.

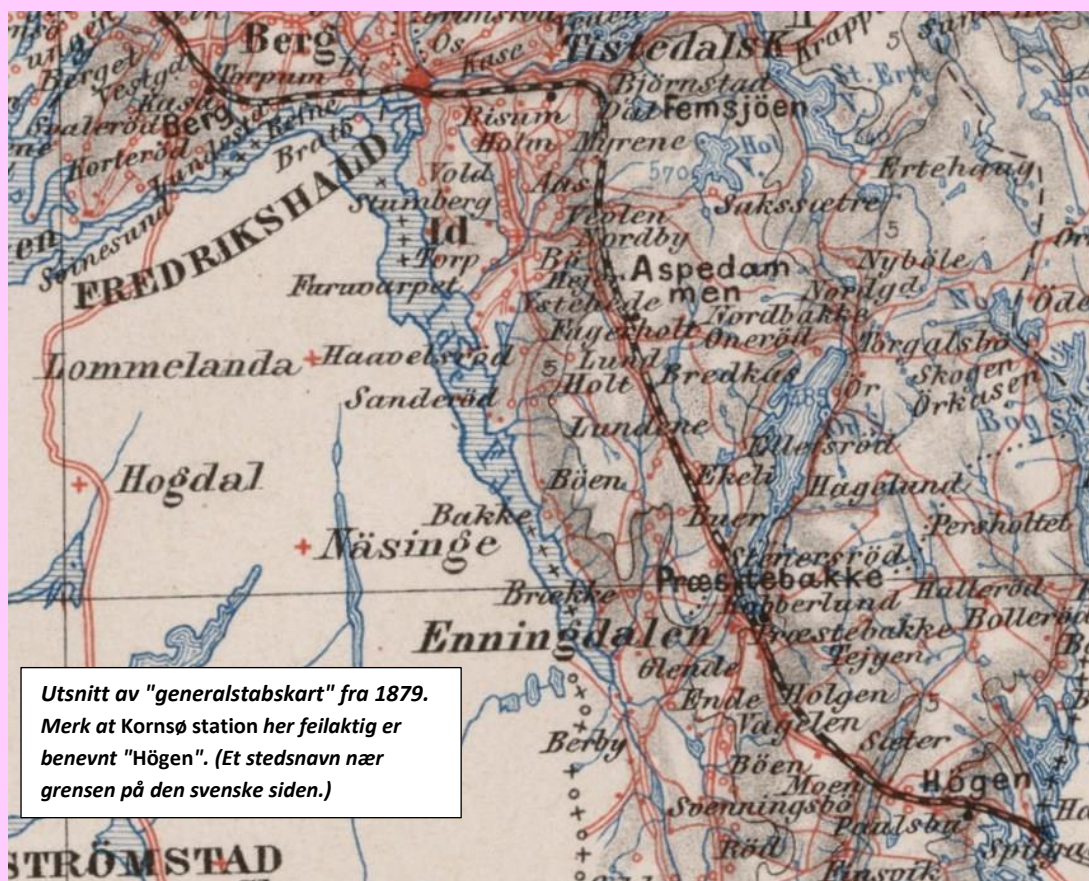

Frakt kunne betales av sender eller mottaker, betaler fikk kvittering for betalt frakt. Postfunksjonen var en viktig tilleggs-tjeneste. Både for lokalsamfunnet og for stasjonsmesteren som fikk en liten månedslønn for jobben.

Poståpner var stasjonsmesteren, først Gornitzka, fra 1. april 1894 blir **Martin Paulsen**, som tidligere var stasjonsmester på Prestebakke stasjon, stasjonsmester og poståpner. Arbeidsmengden både ved jernbanen og posten ble etter hvert så omfattende at etatene valgte å skille lag. Fra 1.januar 1917 ansettes **Signe Jensen**. Hun var poståpner i 35 år til 1.juli 1952.

Etter denne tid har posten i Tistedal hatt **13 forskjellige stempler**. **Kirsten Irene Bergsland Olsen** var den siste bestyreren av postkontoret i Tistedal før det ble lagt ned 24. september 2001 og erstattet av post i butikk hos COOP prix i Tistedal. Nå er også dette tilbudet borte.

Denne artikkelen er skrevet for **Budstikka** og for **IDA, årbok for Idd og Enningdalen Historielag**, hvor den kommer på trykk 2016

Utsnitt av "generalstabskart" fra 1879. Merk at Kornstø station her feilaktig er benevnt "Högen". (Et stedsnavn nær grensen på den svenske siden.)

Kilder:

Fredrikshalds Tilskuer søndag 27. juli 1879, side 1
Geir-Widar Langgård og Leif-Harald Ruud: Sydbaneracer og Skandiapil. (2005)
Jürgen Tiemer og Peer-Christian Ånensen: Stempel der Norwegischen Bahnpost. (2002)
Oslo Filatelistklubb: Norgeskatalogen 2004. (2003)
Postbiblioteket: Diverse rundskriv fra Posten
Per M Kindem: Utstillingskatalog HALDENFIL 2015.
Kartverket.

BUDSTIKKA

mottar trykningsbidrag fra følgende firmaer

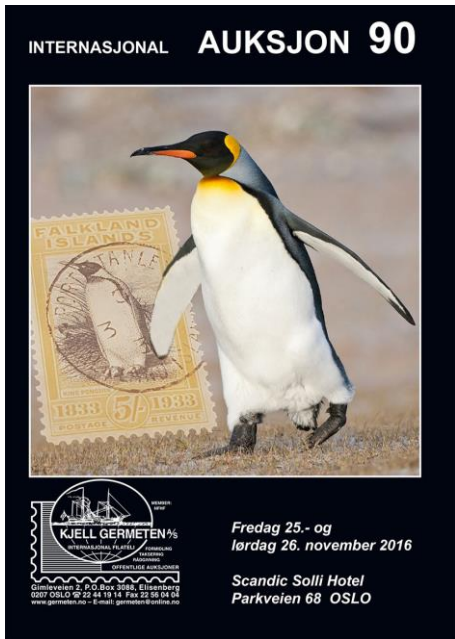
Kjell Germeten AS

Engers Frimerker

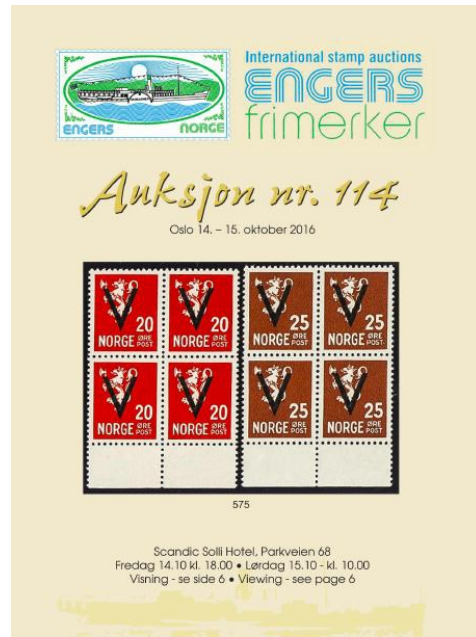
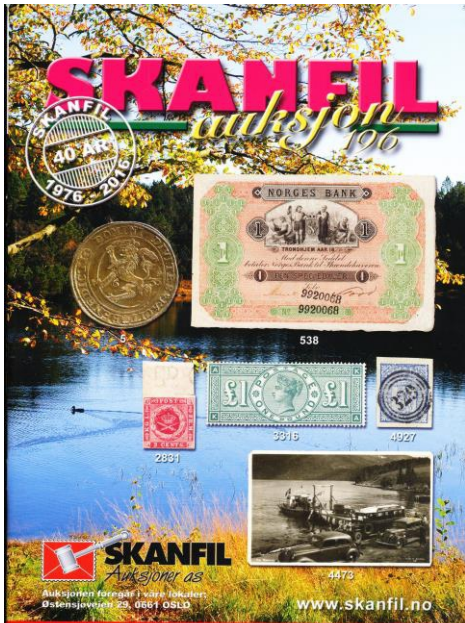
Skanfil Auksjoner AS

Skanfils Moldenhauer-auksjon

Norsk Posthistorisk Selskap takker for bidragene.

90. auksjon 25. og 26. november 2016

115. auksjon 17. og 18. mars 2017**197. auksjon 13. og 14. januar 2017**

75. auksjon 11. og 12. november 2016